

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра обліку і аудиту

*А - 7.1
06.04.2020*

**ЗВІТ
ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Лоскоріх Габрієлли Людвиківни

Місце практики: кафедра обліку і аудиту
Термін проходження практики: 23.03-05.04.2020 р.

Відповідальний за практику

к.е.н., доц. Вигівська І.М.

Житомир
2020 р.

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Розділ 1. Наукова складова.....	6
3. Розділ 2. Педагогічна складова.....	33
4. Висновки.....	42
5. Список використаної літератури.....	44
6. Додатки	

ВСТУП

У сучасних умовах глобальної інформатизації суб'єктів господарювання розвиток економіки та бізнес-процесів неможливий без діджиталізації. Інформаційні системи і технології являють собою одну з найважливіших складових підвищення економічної ефективності діяльності компанії. За станом на сьогоднішній день немає єдиного ефективного механізму обліково-аналітичного забезпечення ІТ-підприємств та визнання їх класифікації. Дана тема набуває актуальності та потребує подальших досліджень.

Зі стрімким розвитком інформаційних технологій - зростає їх роль й використання у сфері освіти.

Науково-педагогічна практика є невід'ємною складовою навчального процесу з підготовки фахівців третього рівня вищої освіти спеціальності 071 “Облік і оподаткування”, галузі знань 07 “Управління та адміністрування”.

Даний вид практики спрямований на набуття здобувачем професійних навичок та вмінь здійснення самостійної науково-педагогічної роботи.

Науково-педагогічна практика є складовою частиною підготовки фахівців до викладацької діяльності.

Для фахівця ступеня доктора філософії важливо не тільки знати основні положення методології наукових досліджень, необхідні для написання дисертації, але мати загальне уявлення про методологію педагогічної роботи та наукової творчості, здобути досвід у організації своєї роботи, у використанні методів наукового пізнання та застосуванні логічних законів і правил. Інтеграція загальної і професійної освіти на базі педагогічної діяльності не лише сприяє значному підвищенню мотивації до отримання знань і формування відповідних компетенцій, але є й стимулом оновлення змісту освіти в цілому.

Мета науково - педагогічної практики - оновлення та розширення знань, формування нових професійних навичок та компетенцій в психолого-педагогічній, науково-дослідній, організаційно-управлінській діяльності;

набуття досвіду практичної роботи та професійної діяльності; підвищення ефективності професійної діяльності в галузі освіти, підбір матеріалу для написання кандадатської дисертації, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел.

Предметом практики є: поглиблення навичок самостійної наукової роботи, розширення наукового світогляду, дослідження проблем практики та вміння пов'язувати їх з обраним теоретичним напрямком дослідження, визначення структури та логіки дисертації.

Наукова частина практики відповідає напрямку наукових досліджень фахівця ступеня доктора філософії. Під час такої практики надається можливість використати нові методи та отримати необхідні результати досліджень, які проводить фахівець ступеня доктора філософії при написанні дисертації.

Завдання наукової частини практики:

- ознайомлення зі структурою, науковою проблематикою та результатами наукової роботи академічних і галузевих закладів освіти та їх провідних фахівців щодо обраного напрямку досліджень;
- вивчення теоретичних класичних джерел за обраною науковою проблемою відповідно до наукової проблеми дослідження, що розв'язується у дисертації;
- визначення стану розробки питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та іноземній літературі;
- визначення структури та основних завдань дисертації;
- оволодіння методикою обробки та аналізу статистичних даних.

Педагогічний компонент проходження практики полягає у формуванні особистості майбутнього викладача, застосуванні теоретичних знань у практичній діяльності, засвоєнні педагогічних умінь, вивченні та аналізу педагогічного досвіду. Педагогічний компонент містить в собі знання та вміння, якими повинен оволодіти фахівець ступеня доктора філософії.

Завданням педагогічної частини практики:

- розвиток професійних умінь педагогічної діяльності фахівця ступеня доктора філософії через залучення його до виконання різних форм навчально-виховної роботи у ЗВО;

- формування умінь щодо планування та організації навчально-методичної роботи викладача (у межах окремого заняття, теми, навчального предмету);

- формування готовності фахівця ступеня доктора філософії до здійснення соціально-виховної роботи зі студентами та студентськими групами.

Строк науково-педагогічної практики з “23” березня 2020 року по “05” квітня 2020 року.

Оскільки науково-педагогічна практика є індивідуальною, основним базовим об’єктом науково-педагогічної практики була випускова кафедра обліку і аудиту факультету обліку та фінансів й наукові бібліотеки.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВА СКЛАДОВА

Сфера ІТ-індустрії в Україні протягом останніх років демонструє сталі показники розвитку, що проявляється, зокрема, в зростанні чисельності їх персоналу. З липня 2019 по січень 2020 кількість спеціалістів збільшилася на 2340 (7,5%) у топ-25 ІТ-компаній України та на 4167 (6,6%) у топ-50 порівняно з першим півріччям 2019-го. Кількість фахівців у 25 найбільших ІТ-компаніях перетнула відмітку 50 тисяч, і наразі частка цих компаній становить 76% серед топ-50 [26].

Загалом до переваг українського ІТ-ринку можна віднести наступне:

- здатність створювати складні продукти;
- високий рівень освіти фахівців;
- географічна близькість до країн Євросоюзу;
- невисокі витрати на організацію і ведення бізнесу.

Незважаючи на стрімкий розвиток ІТ-ринку, дана сфера є дуже вразливою і має певні загрози для подальшого розвитку, а саме:

- зниження конкурентоспроможності через зростання податків у майбутньому;
- необґрунтований тиск з боку контролюючих органів;
- перенесення бізнесу і стартапів в інші країни;
- переїзд фахівців на роботу за кордон;
- низькі темпи розвитку технічної освіти.

Також одна з основних проблем ринку – відсутність стратегії розвитку і освіти майбутніх фахівців. Рівень нашої технічної освіти не відповідає сучасним запитам, метою яких є підготовка висококласного фахівця. Не прийнята державна програма розвитку технологічного сектору на найближчі 5-10 років.

Найближча мета вітчизняної ІТ-індустрії – подвоїти обсяг послуг, що надаються, і перейти від розробки окремих ІТ-послуг до розробки і

виробництва власних продуктів. Результатом переходу на якісно новий рівень може стати різке зростання доходів в секторі інформаційних технологій.

Для обґрунтування особливостей бухгалтерського обліку на ІТ-підприємствах (як в методичному, так і організаційному аспекті) необхідно розкрити специфіку діяльності даних суб'єктів, що, в свою чергу, вимагає чіткого встановлення їх видів.

Згідно з призначенням ІТ-підприємства здійснюють діяльність у сфері інформаційних технологій та програмування [5]. Вікіпедія характеризує ІТ-підприємства як ті, що працюють в сфері ІТ-бізнесу (бізнесу інформаційних технологій), а до сфери їх діяльності відносить апаратне забезпечення комп'ютерної техніки та суміжних високотехнічних сфер [12].

На законодавчому рівні, а саме ст. 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації» [10] інформаційну технологію визначено як цілеспрямовану організовану сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування.

Таким чином, перелік операцій, які може здійснювати ІТ-підприємство є доволі широким. А для розкриття особливостей облікового відображення діяльності ІТ-підприємств необхідно мати чітке уявлення про специфіку її здійснення кожним конкретним видом таких підприємств, що, в свою чергу, зумовлює розгляд їх класифікації.

Будь-яку класифікацію можна розглядати як процедуру, яка супроводжує пізнавальну діяльність з метою встановлення порядку, визначення структури, систематизації конкретних видів. Належним чином побудована класифікація об'єктів дозволяє виявити різні взаємозв'язки між об'єктами, враховуючи їх властивості. Класифікація передбачає диференціацію елементів системи за різними ознаками з урахуванням подібностей, відмінностей, взаємозв'язків.

Різні види ІТ-підприємств сформувалися на фоні широкого переліку затребуваних користувачами послуг і розвитку інтернет-технологій з метою

максимально повного задоволення запитів клієнтів в залежності від поставлених завдань. На практиці для кращого представлення суб'єктів, які надають послуги в сфері інформаційних технологій, пропонуються окремі класифікації (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Запропонована на сервісі «ІТ рейтинг UA» класифікація ІТ-компаній
(підприємств)

Вид ІТ-підприємства	Характеристика
Web студія	Виконують найбільш фундаментальні роботи в сфері ІТ, такі як розробка, створення, розкрутка та супровід веб-проектів (сайти, онлайн-магазини, онлайн-сервіси тощо)
Digital-агентства	Їх специфіка роботи спрямована на експертний аналіз і розробку індивідуальної стратегії підвищення впізнаваності бренду або продукту за допомогою популярних інтернет-порталів, соціальних мереж, інформаційних і рекламних ресурсів
ІТ компанії	Працюють над безперебійним забезпеченням клієнта інформаційними технологіями, а також максимально можливим збільшенням ефективності інформаційних потоків
Рекламні агентства в сфері онлайн	Спеціалізуються на проектуванні сторінок, інтернет-маркетингу та реклами у Всесвітній мережі (SMM, контекстна, тізерна, банерна реклама, включаючи розробку стратегії і проведення кампаній)
SMM агентства	Основні їх операції – це просування та популяризація фірм на ринку здійснюється за допомогою соціальних мереж
ІТ аутсорсинг компанії	Пропонують рішення профільних завдань, які не входять до основної спектр діяльності тієї чи іншої організації
Креативні агентства	Займаються створенням оригінальних ідей. Їх призначення – акцентувати увагу на продукті з підкресленням конкурентоспроможних переваг, ексклюзивності і вигоди для кінцевого споживача
Студії web дизайну	Надають професійну допомогу в розробці і створенні візуального образу фірми-замовника
Агентства копірайтингу	Займаються створенням і розміщенням унікального текстового контенту, що відповідає вимогам наймача
Фрілансери	Надають послуги в різноманітних сферах: дизайн, програмування, копірайтинг, реклама, SMM просування тощо

Класифікація ІТ-підприємств дозволяє не тільки орієнтуватися в різноманітні суб'єктів в сфері ІТ-бізнесу, а й встановити взаємозв'язки між різними ІТ-підприємствами; виявити основні операції, які вони здійснюють, та знання специфіки проходження яких необхідне для раціональної організації бухгалтерського обліку. Як правило, виділення видів ІТ-підприємств здійснюється за їх спеціалізацією та переліком послуг.

Проводячи оцінку запропонованої на сервісі «ІТ рейтинг UA» класифікації ІТ-підприємств, можемо стверджувати, що хоча вона частково і задовольняє поставлену мету – вибір виконавця для досягнення конкретних цілей, – абсолютно не враховує вимоги до побудови класифікацій з наукової точки зору. Так, по-перше, відсутні ознаки, за якими здійснено поділ; всі види наведені в одній сукупності. По-друге, один з видів повторює назву самого об'єкта, класифікація якого здійснюється. По-третє, представлення такого виду, як фрілансери не відповідає ознакам компанії чи підприємства, тому не може розглядатися як їх окремий вид.

Для того, щоб найбільш повно описати ІТ-підприємства, А.С. Сафронов, А.В. Мороз, С.В. Ніколайчук [23] використовують такі характеристики:

- чисельність;
- види проектів, які виконуються;
- тенденції зростання;
- мета розвитку;
- юридичний статус;
- репутація.

Погоджуємося з науковцями, що розкриття видів ІТ-підприємств за перерахованими ознаками дозволить оцінювати поточний стан та прогнозувати можливі варіанти розвитку ІТ-підприємств, проте представлення даної інформації для облікових цілей є надмірним. З наведених ознак для досягнення поставленої мети, враховуючи облікову сферу дослідження, необхідним є врахування чисельності персоналу та юридичного статусу. Саме ці характеристики впливають на розрахунок податкових наслідків при виборі засновниками тієї чи іншої організаційно-правової форми господарювання для ІТ-підприємства, що створюється чи реорганізується. Тому вважаємо за доцільне для цілей бухгалтерського обліку проводити класифікацію ІТ-підприємств за такою ознакою, як система оподаткування.

Крім того, погоджуємося з А.С. Сафроновим, А.В. Мороз, С.В. Ніколайчук щодо доцільності розглядати ІТ-підприємства і за видами проектів, що виконуються. Адже залежно від того, що саме здійснює ІТ-підприємство – надання послуг, розробку програмного забезпечення – різниться і бухгалтерський облік цих операцій, що відповідно вимагає врахування при його організації. Зокрема, при формуванні облікової політики в частині операцій з надання послуг з програмування доцільно зазначити такі її елементи, як спосіб оцінки ступеня завершеності операції з надання послуг; метод калькулювання витрат. А при продажу програмного продукту, розробленого на замовлення, слід вказати порядок документального оформлення виконання договору в такій ситуації – складання видаткової накладної на передачу програмного продукту або її приймання-передачі.

Проте найбільше значення для організації бухгалтерського обліку має така ознака, як замовник – чи здійснюється надання послуг / розробка програмного забезпечення на замовлення зовнішнього контрагента або це відбувається відповідно до поставлених завдань керівництва. За цією характеристикою виділимо продуктові, сервісні та сервісно-продуктові ІТ-підприємства.

Продуктові ІТ-підприємств розроблюють та продають свої продукти, тобто зовнішній замовник відсутній. Всі завдання з маркетингу, дослідження ринку та ціноутворення управлінський персонал такого підприємства вирішує самостійно.

Сервісні ІТ-підприємства займаються розробкою програмного забезпечення на замовлення, тобто для кожного проекту є зовнішній замовник зі своїм завданням. Причому такі підприємства можуть залучатися до виконання різних завдань – як створення нового продукту з самого початку, так і доопрацювання продукту, над яким попередньо працювали декілька виконавців. Сервісні ІТ-підприємства доволі часто називають аутсорсинговими, офшорними або консалтинговими. Якщо з першою характеристикою ми погоджуємося, то дві останні тільки частково

відображають діяльність підприємства. Адже офшорне ІТ-підприємство передбачатиме, що виконавець та замовник знаходяться в різних країнах, а зазначення характеристики «консалтингове» для ІТ-підприємство вказує на те, що такі підприємства спеціалізуються на консультуванні в сфері інформатизації.

Сервісні та продуктиві ІТ-підприємства мають свою специфіку діяльності та ціноутворення, що і визначає їх переваги та недоліки (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Характеристика сервісних та продуктивих ІТ-підприємств

Ознака	ІТ-підприємство	
	Сервісне	Продуктове
Недоліки	Нестабільність замовлень від клієнтів; в переважній більшості випадків відсутній час та кошти для нормального налагодження процесу розробки	Складність в прогнозуванні того, що розроблюваний продукт буде реалізовуватися
Переваги	Широке розповсюдження; різноманітність проектів	Характеризується вищою стабільністю порівняно з сервісним; наявність часу та коштів для налагодження процесів розробки та навчання персоналу
Особливості підприємств	Вимірниками вартості проекту є людино-дні. Ціна одного людино-дня називається зовнішнім рейтом (external rate)	Відсутня схема купівлі-продажу із зовнішнім і внутрішнім рейтом. Витрати на відтворення продукту незначні

Узагальнюючи вищенаведені види підприємств, пропонуємо для облікових цілей здійснювати класифікацію ІТ-підприємств за такими ознаками: замовник; система оподаткування; види проектів, що виконуються (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Запропонована класифікація ІТ-підприємств, виходячи з вимог до
організації бухгалтерського обліку

№ з/п	Класифікаційна ознака	Вид	Характеристика
1.	Замовник	Продуктове	Займається розробкою та продажем власних продуктів
		Сервісне	Орієнтоване на аутсорсинг, яке займається розробкою програмного забезпечення для зовнішнього замовника
		Сервісно-продуктове	Займається розробкою власних продуктів та отримує замовлення від зовнішніх контрагентів
2.	Система оподаткування	Які знаходяться на загальній системі оподаткування	Сплачують відповідно до Податкового кодексу України визначений перелік податків, зборів та обов'язкових платежів
		Які знаходяться на спрощеній системі оподаткування	Знаходяться на II або III групі єдиного податку
3.	Види проєктів, що виконуються	Які займаються наданням послуг з програмування	Спеціалізуються на наданні послуг з питань інформатизації, керування комп'ютерним устаткуванням
		Які займаються розробкою продуктів	Спеціалізуються на розробці, модифікації, тестуванні програмного забезпечення

Запропонована класифікація ІТ-підприємств – це інструмент для управлінського персоналу, який прагне оперативно управляти бізнесом; розуміти за рахунок чого, досягаються високі показники діяльності; визначати найбільш ефективні напрями та проєкти, впливаючи на які можна досягнути якісно нових результатів.

Загалом незважаючи на стрімкий та бурхливий розвиток ІТ-сфери, даний ринок є дуже вразливий та має певні ризики щодо майбутнього розвитку та існування. До найпоширеніших проблем можна віднести: перенесення бізнесу і стартапів в інші країни, переїзд фахівців на роботу за кордон та низькі темпи розвитку технічної освіти.

Таким чином, для забезпечення належного рівня організації бухгалтерського обліку діяльності ІТ-підприємств необхідно враховувати їх

види відповідно до замовників; системи оподаткування; видів проектів, що виконуються.

Бухгалтерський облік - це система, яку компанія використовує для вимірювання своїх фінансових показників, відзначаючи та класифікуючи всі операції. Це допомагає оцінити минулу продуктивність підприємства, її сучасний стан та перспективи на майбутнє (рис. 1.1).

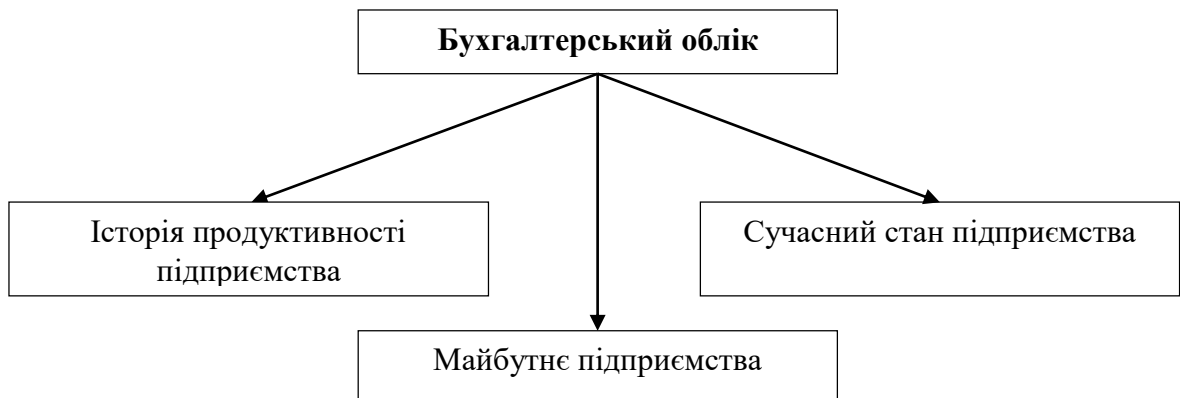

Рис. 1.1. Цінність бухгалтерського обліку стосовно інформативності для управління підприємством

Бухгалтерський облік можна охарактеризувати, як мистецтво реєстрації, класифікації та узагальнення з точки зору грошей, операцій та подій, які, у свою чергу, є фінансовими та породжують певний результат.

Завдяки успіхам в інформаційних технологіях величезна кількість фірм зробили стрімкий старт в розвитку бухгалтерської індустрії, тенденція якого триває і по сьогодні. На сьогодні важко уявити ведення бухгалтерського обліку без інформаційних технологій, адже вони виконують різноманітні функції, які беруть участь починаючи від проєктування складних комп'ютерних мереж та інформаційних баз і закінчуючи встановленням програмних продуктів й доопрацювань до них. Для сучасного підприємства існування власного IT-відділу це необхідність, а не чиясь забаганка.

Обов'язки, які виконують спеціалісти з інформаційних технологій у сфері програмного забезпечення бухгалтерського обліку, можуть включати в

себе управління даними, створення мереж, інженерне комп'ютерне обладнання, проектування баз даних та програмного забезпечення, а також управління та адміністрування суцільних систем.

Найбільший внесок ІТ в бухгалтерський облік - це здатність компаній розробляти та використовувати комп'ютеризовані системи для відстеження та реєстрації фінансових операцій. Паперові книги, ручні електронні таблиці та рукописні фінансові документи-заяви були повністю переведені в комп'ютерні системи, які можуть швидко представити окремі транзакції, фінансові звіти та ін. Більшість популярних систем бухгалтерського обліку також можуть бути адаптовані до конкретних галузей або компаній. Це дозволяє компаніям швидко та легко створювати окремі звіти для прийняття управлінських рішень.

Комп'ютеризовані системи обліку також покращили функціональність бухгалтерських підрозділів шляхом надання бухгалтерській інформації «своєчасності». Даний показник надає змогу підготувати звіти та здійснити аналіз операцій, які дають керівництву точну картину поточних операцій та стану підприємства.

Більшість комп'ютеризованих систем бухгалтерського обліку мають внутрішні контрольні та захисні заходи для забезпечення правильності у всіх відображених операцій. Наступною по важливості характеристика є точність у відображеній інформації. Найпоширенішим способом щодо покращення точності відбувається шляхом зменшення кількості бухгалтерів, які мають доступ до фінансової інформації. Менший доступ бухгалтерів гарантує, що фінансова інформація коригується лише кваліфікованими керівниками на яких покладені ці обов'язки.

Бухгалтерське програмне забезпечення зазвичай класифікується як низький та високий рівень. Низький рівень характеризується одним програмним продуктом, який включає у собі майже усі аспекти бухгалтерського обліку, але потенціал їх розкритий частково. Тому програмне забезпечення низького класу використовується здебільшого на малих

підприємствах. Високий рівень характеризується використанням декількох програмних продуктів. Кожен з яких повноцінно охоплює діапазон функцій, які на його покладені. При виникненні необхідності звести інформацію по підприємству, здійснюється консолідація з програмних продуктів

Одним з важливих питань, які постають перед керівниками ІТ-підприємств на етапі їх створення, – це вибір суб'єкта, якому довірятимуть ведення обліку та складання звітності. Проте до цього часу немає однозначності щодо трактування понять «форма організації (бухгалтерського) обліку» та «форма ведення (бухгалтерського) обліку»: їх ототожнюють, розмежовують, проте нормативного закріплення вирішення даного проблемного питання до цього часу немає.

Так, В.В. Кузьома [14, с. 1335], З.М. Левченко [15, с. 182–183], Г.І. Ляхович [18, с. 35], М.М. Шигун [30, с. 189], наголошують на відмінності цих понять. Поняття «форма ведення обліку» науковці розглядають як сукупність облікових реєстрів, які пов'язані між собою та призначені для реєстрації та узагальнення інформації про господарську діяльність підприємства. У такому сенсі поняття «форма ведення обліку» ототожнюється з «формою обліку», що визначено п. 5 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову в Україні». Поняття «форма організації обліку» зазначені автори розглядають із позиції вибору суб'єкта, який буде здійснювати облікову роботу на підприємстві. Н.І. Бузак у дослідженні актуальних аспектів організації обліку СМП використовує поняття «форма організації обліку» для характеристики простої, спрощеної і журнальної форм обліку, що можуть використовуватися малими підприємствами [3, с. 6–7]. Тобто науковець ототожнює поняття «форма організації обліку» із «формою обліку».

Ми погоджуємося із розмежуванням згаданих понять і надалі під формою організації обліку розумітимемо сукупність дій та способів організації обліку суб'єктами ведення обліку на ІТ-підприємстві, а під формою ведення обліку – набір взаємопов'язаних облікових реєстрів, що дають змогу систематизувати інформацію про діяльність ІТ-підприємства.

Така ж позиція щодо трактування форми організації бухгалтерського обліку простежується і в законодавстві. Адже, враховуючи, що в п. 4 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» при розкритті можливих варіантів вибору суб'єктів для ведення бухгалтерського обліку вживається поняття «форма організації обліку», то саме його і будемо використовувати для даних цілей. Так, відповідно до вказаної статті наведеного вище закону ІТ-підприємство може обрати одну з чотирьох форм організації бухгалтерського обліку (рис. 1.2).

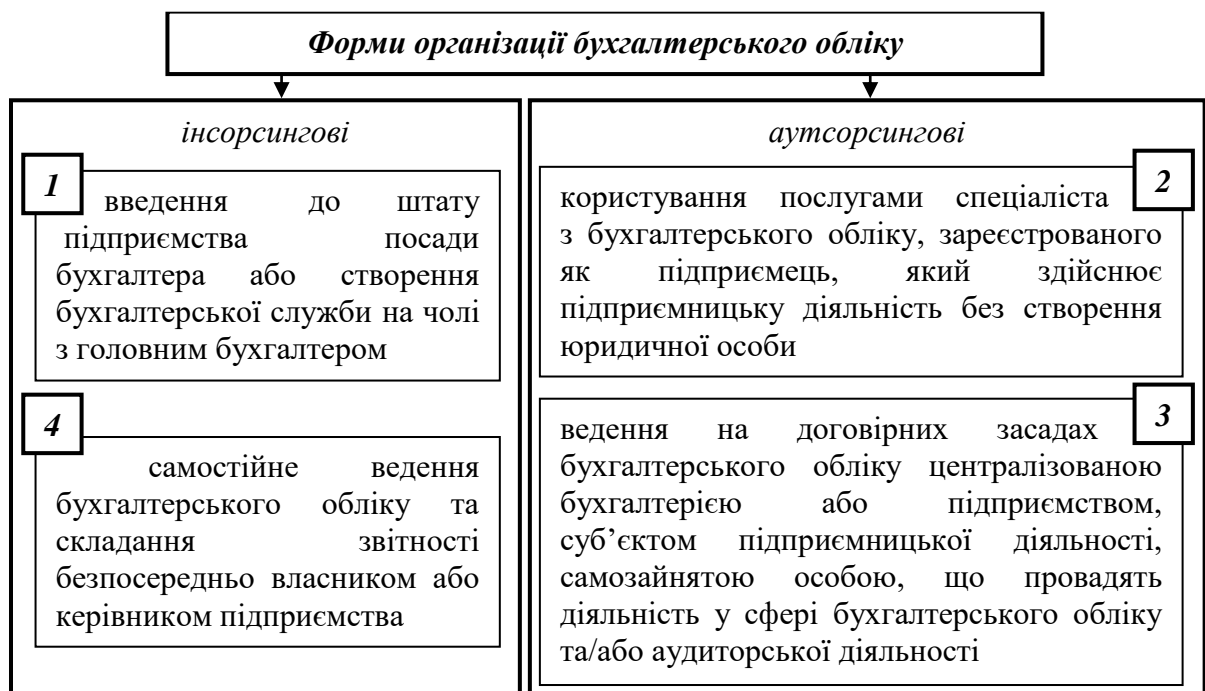

Рис. 1.2. Форми організації бухгалтерського обліку відповідно до законодавства України

Кожна з наведених форм організації бухгалтерського обліку може використовуватися ІТ-підприємством; жодних обмежень чинним законодавством не накладено. Критеріями вибору у вирішенні даного питання можуть бути обсяги діяльності; чисельність персоналу; інформаційні запити керівництва тощо. Проте вважаємо, що враховуючи специфіку діяльності ІТ-

підприємств, можливо визначити загальні рекомендації щодо обрання форми організації бухгалтерського обліку.

У цілому всі наведені форми організації бухгалтерського обліку можна поділити на аутсорсингові (наведені в переліку під номерами 2 і 3) та інсорсингові (відповідають позиціям під номерами 1 і 4). На практиці доволі часто використовується поєднання бухгалтерського аутсорсингу та інсорсингу. Такий гібридний варіант, на думку І.Л. Грабчук, С.М. Лайчук та Г.І. Ляхович, дає можливість забезпечити контроль за якістю наданих бухгалтерських послуг, визначити оптимальну організаційну структуру бухгалтерської служби підприємства [6, с. 322].

Якщо інсорсингові форми організації обліку є традиційними, широко розповсюдженими, то передача бухгалтерського обліку на аутсорсинг протягом останніх років в Україні тільки набуває поширення.

Бухгалтерський аутсорсинг передбачає передачу на тривалий період часу в цілому або частково облікових функцій партнерам на платній основі з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

У цілому, вивчаючи праці науковців, встановлено наявність значної кількості підходів до аналізу доцільності переходу на аутсорсинг, зокрема і бухгалтерський. Рішення приймаються як на основі графічних методів, так і за результатами розрахунків (різної складності). Незалежно від того, який підхід буде використовуватися при визначенні форми організації бухгалтерського обліку, вважаємо, що цей вибір для ІТ-підприємств здійснюватиметься під впливом ряду факторів:

1. Вимоги інвесторів. Загальний обсяг інвестицій в українські ІТ-підприємства в 2017 р. становив 265 млн. дол. США (на 231% більше показників 2016 р.). Обсяг іноземних інвестицій зростає, а іноземні інвестори, в свою чергу, можуть висувати вимоги до форм звітності, вибору конкретної фірми, яка вестиме облік даного ІТ-підприємства.

2. Розмір ІТ-підприємства (обсяг діяльності). Керівники малих підприємств, зокрема і в сфері ІТ технологій, з метою економії грошових коштів за умов наявності відповідних знань з бухгалтерського обліку та оподаткування можуть самостійно вести облік. Проте, як справедливо зазначає Н.В. Хоча [28, с. 163], основне завдання керівника полягає у створенні умов для розвитку підприємства, а це, в свою чергу, передбачає контроль над поточною діяльністю підприємства, налагодження співпраці з новими клієнтами, залучення потенційних інвесторів. А для того, щоб виконувати облікові функції, які вимагають постійного моніторингу нормативних документів, часу залишається не так багато. Тому, хоча ця форма організації обліку і може використовуватися, як правило, керівники намагаються ці функції покласти на штатного чи залученого бухгалтера.

На великих ІТ-підприємствах кількість операцій є значно більшою, вони є різноманітнішими залежно від видів проектів, які виконуються. Саме тому навіть за наявності відповідної кваліфікації керівник підприємства не зможе вести облік.

3. Тривалість функціонування на ринку. Практика свідчить, що новостворені ІТ-підприємства прагнуть до максимальної економії витрат, тому залучають сторонніх суб'єктів для ведення обліку, проте не приділяючи великої уваги щодо їх вибору. В той же час для ІТ-підприємств, які вже надійно закріпилися на ринку, основним мотивом передачі облікових функцій на аутсорсинг є підвищення конкурентоспроможності, відповідно і критерії вибору аутсорсера змінюються.

4. Загальна схема роботи ІТ-підприємства. Специфіка галузі та особливості оподаткування в Україні обумовлюють поширення трьох схем роботи ІТ-підприємства:

1) трудові відносини (офіційно працевлаштовується весь персонал ІТ-підприємства, з яким укладаються трудові договори);

2) аутсорсингова схема (офіційно працевлаштовується директор та мінімальна кількість адміністративного персоналу, з програмістами укладаються договори як з приватними підприємцями);

3) комбінована схема (передбачає працевлаштування адміністративного персоналу та окремих найбільш важливих технічних працівників, а з більшістю програмістів укладаються договори як з приватними підприємцями) [21]. Зрозуміло, що якщо ІТ-підприємство організувало свою роботу за схемою «трудові відносини», то про передачу облікових функцій стороннім особам мова йти не може. В той же час для аутсорсингової та комбінованої схем можливим є розгляд аутсорсингових та інсорсингових форм організації бухгалтерського обліку. Враховуючи, що в Україні найбільш поширена саме аутсорсингова схема роботи ІТ-підприємства, то можемо припустити, що в організації відносин з обліковими працівниками керівництво також надасть перевагу саме цій схемі.

Всі перераховані фактори впливатимуть на рішення керівництва при виборі форми організації бухгалтерського обліку, особливості реалізації яких на практиці саме для ІТ-підприємства мають свою специфіку.

На основі опрацювання оголошень на ресурсі WORK.ua встановлено, що до основних вимог, які висувають працедавці до бухгалтерів в сфері ІТ, належить:

- досвід роботи (в такій же сфері або в сфері послуг, торгівлі);
- вища освіта;
- навички роботи зі спеціалізованим програмним забезпеченням.

Є ряд оголошень, в яких вимоги розширені, що обумовлено особливостями діяльності конкретного ІТ-підприємства, зокрема володіння англійською мовою, досвід проходження перевірок контролюючими органами, досвід роботи в бухгалтерській сфері інших країн.

Слід враховувати, що без достатнього досвіду роботи в сфері ІТ бухгалтери часто припускаються таких помилок:

- передача прав на володіння результатами інтелектуальної діяльності ІТ-розробників часто відображається операцією надання послуг;
- роялті на передачу прав на результати інтелектуальної діяльності програмістів доволі часто в бухгалтерському обліку відображається як виплата заробітної плати;
- наявність неточностей при обліковому відображенні витрат на розробку програм та додатків, баз даних, веб-сторінок різної складності тощо;
- завищення бази оподаткування внаслідок некоректно відображених в бухгалтерському обліку операцій з нематеріальними активами.

Якщо враховуючи вимоги, які висуває керівництво ІТ-підприємства до суб'єктів ведення обліку, а також переваги та недоліки кожної форми організації бухгалтерського обліку, вибір здійснений на користь штатного працівника, але підібрати висококваліфікованого фахівця в даній сфері виявилось складним завданням, то на практиці існують способи вирішення даного проблемного питання. Зокрема, вже протягом тривалого часу аутсорсингові компанії надають послуги щодо підготовки фахівців для конкретного підприємства. Так, протягом визначеного періоду ведення обліку ІТ-підприємства може здійснюватися аутсорсером з одночасним залученням бухгалтера даного підприємства, якому після належної підготовки будуть передані всі облікові функції. Аутсорсингова компанія в подальшому може надавати консультаційні послуги або здійснювати контрольні функції на умовах, визначених договором.

Такий підхід до організації бухгалтерського обліку на певних етапах розвитку ІТ-підприємства поєднує аутсорсингову та інсорсингову форми організації бухгалтерського обліку. Тим самим нівелюючи негативні риси кожної та посилюючи їх позитивні характеристики.

Науковці рекомендують не передавати облікові функції на аутсорсинг за умови, що:

- 1) керівництво підприємства цілком задоволене показниками ефективності організованого паперового документообігу;
- 2) підприємство є невеликим;
- 3) керівництво підприємства не зацікавлене у впровадженні нових технологій;
- 4) єдина причина користування послугами бухгалтерського аутсорсингу – скорочення витрат на ведення бухгалтерського обліку;
- 5) відсутні недоліки у веденні обліку [7, с. 648-649].

Проте вважаємо, що врахування наведених умов при визначенні доцільності переходу на бухгалтерський аутсорсинг, необхідно поєднувати із встановленими особливостями діяльності конкретного підприємства. Зокрема, наведена умова щодо невеликого розміру для ІТ-підприємств не є прийнятною. Адже діяльність підприємств в даній сфері має значну специфіку, охопити яку на сучасному етапі розвитку можуть не всі облікові працівники, а тому знайти кваліфікованого бухгалтера саме в цій сфері є непростим завданням для керівництва.

Обираючи зовнішнього суб'єкта для ведення бухгалтерського обліку, керівництву підприємства, зокрема і в сфері ІТ, доцільно, в першу чергу, звернути увагу на досвід працівників аутсорсера. Як правило, працівники аутсорсингових компаній мають більш глибокі знання та досвід, що є результатом співпраці із значною кількістю підприємств з різними потребами. Саме тому, на нашу думку, при вирішенні даного питання необхідним є звернення до контрагентів (відгуки, поради тощо), які працюють в даній сфері, для отримання інформації щодо приватних підприємців або фірм, які надають бухгалтерські послуги. Це буде перший крок при формуванні списку потенційних аутсорсерів, який можна доповнити на основі вивчення пропозицій на ринку.

Для того, щоб обрати аутсорсера з підготовленого переліку, керівництву слід визначити критерії для їх оцінки. На сучасному етапі як науковці, так і

практики пропонують широкий перелік критеріїв, які Г.І. Ляхович [17, с. 113] об'єднала у три групи: вартісні критерії, зовнішні та внутрішні критерії аутсорсера. Звичайно, що враховуючи мету переходу на аутсорсинг в Україні, в першу чергу, враховуватимуть вартісні критерії, проте ми вважаємо, що ІТ-підприємству доцільно звернути на зовнішні критерії аутсорсера, зокрема кваліфікація працівників аутсорсера; рівень завантаження аутсорсера (виходячи з відгуків існуючих клієнтів) та такий внутрішній критерій аутсорсера, як здатність швидко реагувати на зміни в діяльності ІТ-підприємства. Для врахування останнього критерію інформацію можна отримати виключно від аутсорсера та обов'язково прописати це в договорі, щоб в подальшому не виникало непорозумінь при необхідності ведення обліку додаткових видів діяльності. Цей критерій особливо важливий для ІТ-підприємств на початковому етапі – їх створенні, адже вони тільки планують розширювати свою діяльність, а тому відразу поставлені завдання не охоплюватимуть весь запланований обсяг робіт.

У процесі модернізації бухгалтерського обліку суб'єкти господарювання ІТ-сфери повинні вчасно реагувати на все можливі внутрішні й зовнішні загрози і виклики на фоні постійного ускладнення зі сторони економіко-правового середовища, стратегічні атаки конкурентів, стану й потреб ринків, зростання інформаційних вимог апарату управління тощо.

Інформація для управління діяльністю ІТ-підприємства може бути отримана з різних джерел, одним з найбільш важливих яких є система бухгалтерського обліку. Необхідним є визначення яка саме інформація може бути отримана з системи бухгалтерського обліку та які дії необхідно здійснити для цього. Одним з таких інструментів є облікова політика, яка, крім того, забезпечує взаємодію всі структурних підрозділів, дозволяє мінімізувати витрати з вирішення питань, які виникають. Формування облікової політики вимагає особливого підходу від учасників процесу, адже це впливає на увесь обліковий процес, правильність ведення бухгалтерського обліку, ефективність

прийняття управлінських рішень. Для ІТ-підприємств, які враховуючи їх відносну новизну та стійки темпи до розширення, питання змістовного наповнення облікової політики є особливо актуальним.

Дослідження вітчизняної літератури з питань формування облікової політики показало відсутність комплексних досліджень саме щодо ІТ-підприємств. В працях науковців проблеми організації обліку, зокрема і формування облікової політики, на підприємствах сфери ІТ вирішуються фрагментарно – в частині окремих об'єктів обліку.

На вибір облікової політики впливають безліч факторів, серед яких:

- організаційно-правова форма підприємства,
- вид діяльності, особливості його оподаткування,
- масштаби діяльності,
- управлінська структура підприємства,
- фінансова стратегія підприємства,
- матеріальна база,
- ступінь розвитку інформаційної системи на підприємстві,
- рівень кваліфікації облікових працівників,
- система звітності перед власниками,
- стан законодавства тощо.

Як бачимо, вид діяльності впливає на обрання тих чи інших елементів облікової політики. Проте в Методичних рекомендаціях щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635, розкрито тільки загальний підхід до вибору елементів облікової політики без врахування виду діяльності, яким займається підприємство.

Науковці приділяють увагу формуванню облікової політики для підприємств різних сфер господарювання (зокрема, сільськогосподарським, торговельним). Дослідження щодо підприємств, які зайняті в сфері ІТ, практично відсутні; тільки окремі дослідники розкривали особливості

розробки облікової політики для них. Так, І. В. Девятов [8] приділяє увагу таким об'єктам облікової політики:

- нематеріальні активи;
- витрати майбутніх періодів та незавершене виробництво;
- резервний капітал;
- резерви попередніх витрат;
- доходи.

У цілому погоджуючись з визначеними дослідником об'єктами, не повною мірою підтримуємо пропозицію автора щодо приділення великої уваги резервному капіталу. Адже його формування затверджене на рівні законодавчих актів та деталізується в засновницьких документах підприємства. В частині облікового відображення особливостей немає, відповідно відсутня необхідність в закріпленні особливих положень в розпорядчому документі з облікової політики.

При формуванні облікової політики ІТ-підприємства особливої уваги потребують такі її об'єкти, як:

1. Нематеріальні активи.

Це один з основних об'єктів обліку для ІТ-підприємств, саме тому йому повинна відводитися особлива увага при формуванні облікової політики. Питання розкриття інформації про нематеріальні активи в обліковій політиці досить глибоко досліджувалися в працях науковців та вносились пропозиції щодо розкриття її елементів. Так, А.С. Ярошенко [32] наводить такі елементи облікової політики на підприємствах щодо нематеріальних активів: 1) розмежування нематеріальних активів за кожною класифікаційною групою; 2) номенклатура центрів відповідальності; 3) метод нарахування амортизації; 4) періодичність подання управлінської звітності. Такий підхід автора не є комплексним, не розкриває проблемних питань в обліку нематеріальних активів та по суті охоплює загальні елементи, які притаманні і іншим об'єктам обліку (зокрема, позиції 2 та 4).

Ґрунтовне дослідження саме щодо нематеріальних активів здійснено в праці О.Г. Бірюк [2]. Науковець узагальнює норми чинного законодавства в частині визначених елементів облікової політики (методичний аспект) та наводить пропозиції щодо їх розширення:

1) узагальнені на основі вимог чинного законодавства:

– порядок встановлення терміну корисного використання нематеріальних активів;

– застосування методів нарахування амортизації нематеріальних активів;

– порядок і умови переоцінки нематеріальних активів;

– періодичність (період) зарахування сум дооцінки нематеріальних активів до нерозподіленого прибутку;

2) запропоновані:

– умови збільшення первісної вартості об'єктів нематеріальних активів;

– порядок визначення ліквідаційної вартості нематеріальних активів;

– встановлення груп (класифікація) нематеріальних активів для їх переоцінки;

– порядок встановлення зміни терміну корисного використання нематеріальних активів;

– порядок застосування методики визначення суми втрат від зменшення корисності нематеріальних активів (особливо нематеріальних активів з невизначеним терміном корисного використання і невикористовуваних нематеріальних активів) та порядок визначення вигід від відновлення корисності нематеріальних активів;

– порядок відображення результатів переоцінки нематеріальних активів у регістрах аналітичного обліку;

– порядок списання (ліквідації) нематеріальних активів (особливо недоамортизованих).

В цілому погоджуючись з пропозиціями О.Г. Бірюк, вважаємо, що окремі з них занадто деталізують ті елементи, які визначені на законодавчому рівні. Крім того, окремі аспекти можуть узгоджуватися за загальним порядком,

прийнятим для інших необоротних активів, зокрема основних засобів. Це стосується порядку визначення ліквідаційної вартості та встановлення зміни терміну корисного використання. Науковець також вказує на необхідності визначення порядку відображення результатів переоцінки нематеріальних активів у регістрах аналітичного обліку, зокрема зазначення результатів щорічної переоцінки в Інвентарній картці обліку об'єкта інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (ф. № НА-2). Проте наведений елемент слід відносити до технологічних (або організаційно-технологічних, як це вказано у автора) елементів. Адже по суті ці зміни стосуються організації документації і документообігу в системі облікової інформації.

2. Витрати майбутніх періодів та незавершене виробництво.

Облікова політика ІТ-підприємства в частині визнання і відображення витрат не буде істотно відрізнятися від інших компаній. Тут лише необхідно передбачити, які саме витрати будуть включатися до основних (виробничих), тобто формувати собівартість продажів. Так, підприємствам, що займаються розробкою програмного забезпечення на замовлення інших компаній, до складу витрат, що формують собівартість, слід включити витрати на оплату праці програмістів, консультантів, амортизаційні відрахування основних засобів (ноутбуків, іншого ІТ-обладнання, ліцензійні платежі, витрати на відрядження, витрати субпідрядників (якщо штат програмістів і консультантів недостатній для виконання контракту своїми силами). В облікову політику таких підприємств слід передбачити об'єкт обліку витрат (проект, етап, контракт, види робіт (послуг), передбачені контрактом, проектом), за яким будуть збиратися витрати по елементами витрат, а також визначити методику розрахунку незавершеного виробництва.

Після введення програмного забезпечення в експлуатацію витрати на його розробку за умови їх врахування як витрат майбутніх періодів слід списати. Порядок списання витрат, які належать до декількох звітних періодів, повинен бути визначений на конкретному суб'єкті господарювання шляхом закріплення в розпорядчому документі про облікову політику.

3. Забезпечення.

Необхідність створення того чи іншого забезпечення значною мірою визначено галузевою специфікою, майновим станом підприємства та іншими факторами. Перелік створюваних забезпечень повинен бути чітко визначений в розпорядчому документі про облікову політику.

Саме на ІТ-підприємствах велику увагу слід приділити створенню забезпечень. На перших етапах використання розробленого програмного продукту користувачами доволі часто виникають неточності (збої) в його роботі, що вимагає їх усунення. Це, в свою чергу, передбачає понесення додаткових витрат. І якщо сервісні ІТ-підприємства, як правило, після розробки та передачі програмного продукту замовнику, здійснюють його підтримку самостійно, то продуктові ІТ-підприємства передають ці функції стороннім учасникам, так званим реселерам (підприємство, що забезпечує та обслуговує обладнання та програмне забезпечення).

Саме тому для сервісних ІТ-підприємств такі витрати (витрати підприємства, пов'язані з придбанням додаткових сервісів, а також розробленням, зміною та доопрацюванням функціонального складника програмного забезпечення) будуть порівнюватися з доходами, отриманими від послуг з підтримки програмного забезпечення. А продуктовим ІТ-підприємствам доцільно ще на початкових етапах розробки програмного продукту передбачити формування забезпечень. Це можна здійснити з використанням відповідних аналітичних рахунків до субрахунку 474 «Забезпечення інших витрат і платежів», зокрема 474.X «Забезпечення зобов'язань з підтримки програмного забезпечення».

Крім того, враховуючи останні події (масові несанкціоновані втручання у роботу комп'ютерних мереж навесні-влітку 2017 р., що виявили неабияку вразливість українських суб'єктів господарської діяльності та їх неготовність протистояти кібератакам), замовники та користувачі програмного забезпечення готові витратити додаткові кошти на організацію систем безпеки та захисту даних (використання антивірусного програмного забезпечення,

апаратного, програмно-апаратного захисту й організаційних заходів) від їх знищення, пошкодження чи викрадення є вимогою часу. Сьогодні вразливості критичного рівня характерні за різними оцінками для близько половини інформаційних інфраструктур (40% – помилки у налаштуванні, 27% – помилки у програмному коді, 20% – відсутність або несвоєчасність оновлень безпеки) [13].

Як зазначає начальник Департаменту кіберполіції Національної поліції України С. Демедюк [27], в Україні зараз потрібно сформувати належну законодавчу базу для контролю за виробниками програмних продуктів у контексті захисту останніх від «зломів», організації кібербезпеки та вироблення алгоритму дій постраждалих підприємств для мінімізації витрат від кібератаки, який існує лише у формі рекомендацій та необов'язковий до виконання. Окрім цього, для захисту даних треба проводити поведінковий аналіз, а не лише постфактум реагувати на проблеми, що виникли.

4. Доходи.

Специфіка обґрунтування елементів облікової політики за даним об'єктом для ІТ-підприємств визначені особливостями надання послуг в даній сфері, зокрема це нематеріальний характер продукції та, як правило, тимчасовий збіг процесів надання і споживання послуги. Саме ці фактори складають основу для визнання доходів в обліку в той момент, коли послуга фактично надається споживачеві [25].

Надання послуг в сфері інформаційних технологій передбачає укладання договору надання послуг, згідно з яким виконавцем є компанія, а замовником – користувач послуг. Часто трапляється ситуація, за якої договором передбачено відкриття особового рахунку для зарахування абонентської плати, тобто за фактом такий особовий рахунок повинен розглядатися як аналітичний рахунок, який використовується для акумулювання інформації щодо розрахунків [25].

З огляду на особливості облікової політики підприємств даної сфери діяльності, необхідними умовами ведення обліку доходів є достовірні дані за

такими показниками, як дохід, прибуток за кожним видом діяльності і детальні дані за іншими аналітиками [25].

В цілому облікова політика для ІТ-підприємств, не буде відрізнятися від облікової політики інших підприємств, що займаються оптовою і роздрібною торгівлею. Тут рекомендується лише передбачити дату визнання виручки (доходів) на момент фактичної доставки товарів покупцеві, або на момент отримання основної суми авансу (виручки), оскільки доставка від продавця до покупця може займати кілька днів (тижнів).

Визнання доходів від продажу власного або придбаного програмного забезпечення (інших прав), на які у ІТ-підприємства оформлені патенти або на які підприємство має виключні права (тобто нематеріальні активи), буде відображатися на дату фактичного переходу права власності нематеріального активу на підставі договору, в якому повинен обов'язково бути визначений момент і умови переходу права власності і визначена його вартість. Якщо ІТ-підприємство не відчужує нематеріальні активи, а передає його у тимчасове користування, то виручка у вигляді роялті може бути також визначена виходячи з термінів користування (оренди) таким активом, встановленим договором (роялті), або на дату здійснення будь-якої події (ліцензійний платіж).

5. Витрати.

Враховуючи специфіку діяльності, продуктові та сервісно-продуктові ІТ-підприємства приділяють значну увагу витратам на розробку нових продуктів. Облікове відображення цих витрат вимагає чіткого розуміння життєвого циклу ІТ-продуктів. Науковці виділяють такі групи витрат за етапами:

- 1) дослідні інвестиційні витрати;
- 2) проектно-виробничі інвестиційні витрати;
- 3) витрати з виведення продукту на ринок;
- 4) маркетингові витрати після виведення продукту на ринок;
- 5) витрати із супроводження продукту;
- 6) витрати з доопрацювання продукту;

7) можливі витрати з виведення продукту з обороту [16, с. 8].

Таке розмежування необхідне, в першу чергу, для розрахунку собівартості продукту, яка формується за першими двома позиціями. Крім того, ІТ-підприємства несуть значні витрати не тільки на розробку нових ІТ-продуктів, але здійснюють вкладення в залучення і розвиток персоналу, а також в розвиток збутових мереж, просування своїх товарів, послуг і технологій, а також просування самої фірми. Порядок обліку таких витрат з їх деталізацією (вона необхідна для організації аналітичного обліку) повинен бути розкритий в обліковій політиці підприємства.

Як для сервісних, так і для продуктових ІТ-підприємств, необхідно враховувати модель організації їх роботи, зокрема порядок залучення та розподілу ресурсів (насамперед, трудових) між проектами. Можливими є варіанти:

- 1) всі ресурси ІТ-підприємства спрямовані на один проєкт;
- 2) є чіткий поділ щодо приналежності ресурсів до конкретного проєкту;
- 3) одні і ті ж ресурси можуть бути використані на різні проєкти.

Цю специфіку слід враховувати і при побудові аналітичного обліку витрат. Чітке розуміння процедури роботи ІТ-підприємства дозволить визначити оптимальну кількість та розрізи аналітики, які забезпечать не тільки своєчасне задоволення інформаційних потреб, але й прискорять розрахунок собівартості ІТ-проєкту.

На методах обліку витрат як одному з елементів облікової політики наголошують також І.М. Вигівська, О.В. Камінська, А.О. Умінська [4, с. 195]. Дослідники рекомендують для ІТ-підприємств використовувати позамовний метод, хоча і вказують, що вибір методу (позамовного, попроцесного, нормативного тощо) повинен відповідати потребам підприємства. Погоджуємося з даним твердженням та вважаємо, що метод обліку витрат є одним з елементів облікової політики, що враховує специфіку діяльності ІТ-підприємств.

Узагальнюючи вищенаведене, представимо об'єкт та елементи облікової політики, які визначаються особливостями діяльності підприємств в сфері ІТ (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4

Визначені об'єкти та елементи облікової політики, що враховують специфіку діяльності ІТ-підприємств

№ з/п	Об'єкт облікової політики	Елемент облікової політики
1.	Нематеріальні активи	<ul style="list-style-type: none"> – порядок встановлення та зміни терміну корисного використання нематеріальних активів; – встановлення груп (класифікація) нематеріальних активів для їх переоцінки; – застосування методів нарахування амортизації нематеріальних активів; – порядок і умови переоцінки нематеріальних активів; – періодичність (період) зарахування сум дооцінки нематеріальних активів до нерозподіленого прибутку; – умови збільшення первісної вартості об'єктів нематеріальних активів; – порядок визначення ліквідаційної вартості нематеріальних активів; – порядок застосування методики визначення суми втрат від зменшення корисності нематеріальних активів та порядок визначення вигід від відновлення корисності нематеріальних активів; – порядок списання (ліквідації) нематеріальних активів
2.	Витрати майбутніх періодів та незавершене виробництво	<ul style="list-style-type: none"> – склад витрат майбутніх періодів; – порядок списання витрат майбутніх періодів після введення програмного забезпечення в експлуатацію; – методика розрахунку незавершеного виробництва
3.	Доходи	<ul style="list-style-type: none"> – дата визнання доходів від продажу власного або придбаного програмного забезпечення; – спосіб оцінки ступеня завершеності операції з надання послуг
4.	Витрати	<ul style="list-style-type: none"> – перелік витрат на розробку та впровадження ІТ-продукту; – метод обліку витрат; – порядок списання витрат на технічну підтримку програмного забезпечення
5.	Забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – види забезпечень ІТ-підприємства; – порядок облікового відображення формування забезпечення та його використання

Наведені об'єкти та елементи облікової політики ІТ-підприємства розкриті в частині методичної складової. Проте, звичайно, що вказані підприємства мають певні особливості і щодо інших складових – технологічної та організаційної. Зокрема, вище вказувалось на особливостях організації аналітичного обліку за окремими об'єктами облікової політики. Цей елемент відноситься до технологічної складової. Приділення особливої уваги організації аналітичного обліку обумовлене необхідністю забезпечення інформацію в достатніх обсягах та найбільш короткі строки для прийняття рішень про розвиток конкретних видів діяльності, припиненні розробки продукту або надання послуг.

Таким чином, дослідження питання особливостей формування облікової політики ІТ-підприємства показало відсутність комплексного та єдиного підходу до його вирішення. Враховуючи напрацювання науковців, узагальнено об'єкти та елементи облікової політики для підприємств даної сфери. Крім того, вважаємо необхідним приділення особливої уваги організації аналітичного обліку на ІТ-підприємстві основі дослідження специфіки діяльності ІТ-підприємств та закріплення обраного підходу в наказі про облікову політику. Це дозволить забезпечити керівництво підприємства максимальними аналітичними даними, необхідними для прийняття управлінських рішень.

РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОЇ СКЛАДОВОЇ:

1. Сформовано бібліографічний список авторефератів за темою дисертації (Додаток А).
2. Опрацьовано наукову літературу для написання статті «Метод структурування бізнес-моделі та математична модель СППР ІТ-компаній».
2. Здійснено огляд та сформовано бібліографічний список наукових публікацій за темою дисертації (Додаток Б).
3. Написано тези доповіді на конференцію (назва) «Модель організації бухгалтерського обліку для ІТ-компаній» (Додаток В).

4. Написано тези доповіді на конференцію (назва) «Особливості обліку програмного забезпечення на ІТ-підприємствах» (Додаток Г).

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА

З метою належної організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання та забезпечення його контролю, необхідно використовувати онлайн інтернет-мережеві технології та віртуальні платформи, які базуються на використанні мереж Інтернет та телекомунікацій для інтерактивної взаємодії та забезпечення навчально-методичними матеріалами суб`єктів навчання.

Модернізація системи освіти відбивається в концепції застосування дистанційного навчання, яка за допомогою хмарних сервісів спілкування та платформ з використанням стратегії асинхронного та синхронного онлайн-навчання стала найважливішим фактором її розвитку.

Усвідомлення навчального процесу як соціально-педагогічного явища сприяє якійсь його організації та проведенню. На відміну від «процесу навчання» дидактична категорія «навчальний процес» охоплює всі його компоненти. Процес навчання є складовою, і головне – центральною, частиною навчального процесу.

Навчальний процес являє собою струнку систему, яка складається з певних елементів, має структурні складові, відповідно до її функцій, і тенденцію до постійного саморозвитку й самовдосконалення. Її центральними постатями є особистості з усіма своїми проблемами, життєвим досвідом, смислоутворювальними настановами. Ця система створена для людей та існує завдяки їм.

Система навчального процесу складається з великої кількості взаємозв'язаних елементів:

- мети,
- навчальної інформації,
- засобів педагогічної взаємодії суб'єктів викладання й учіння,
- форм їх взаємодії тощо.

Системоутворювальними поняттями навчального процесу є мета навчання, викладання, учіння і результат. Змінні складові цієї системи – це засоби управління:

- зміст навчального матеріалу,
- методи навчання,
- матеріально-технічні засоби,
- організаційні форми навчання [20].

Ознаками навчання як дидактичного процесу є :

- спрямованість на досягнення цілей, обумовлених навчальною програмою;
- наявність того, хто навчає, і тих, хто навчається;
- спільна навчально-пізнавальна діяльність того, хто навчає, і тих, хто навчається;
- спеціальна планомірна організація й керівництво;
- цілісність, єдність, тривалість, систематичність;
- цілеспрямована взаємодія того, хто навчає, і тих, хто навчається, у процесі якої відбувається досягнення запланованих результатів [9, с.4].

Навчальна лекція – це логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів [1].

Лекція є одним з основних видів навчальних занять і, водночас, методів навчання у вищій школі. Вона покликана формувати в студентів основи знань

певної наукової галузі, а також визначати напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять і самостійної роботи студентів з відповідної навчальної дисципліни [1].

Залежно від теми лекції, рівня підготовки студентів, особливостей навчальної дисципліни використовують переважно індуктивний чи дедуктивний спосіб подачі навчального матеріалу.

Індуктивний метод передбачає рух думки від фактів, прикладів до наукових висновків, а дедуктивний – пояснення загальних положень з наступним демонструванням можливості їх застосування на конкретних прикладах.

Лекції за своєю структурою можуть відрізнятися одна від одної залежно від змісту й характеру матеріалу, що викладається, а також її типу й застосовуваних методів. Однак, відповідно до закономірностей організації пізнавальної діяльності тих, кого навчають, варто дотримуватися деяких загальноприйнятих етапів розгортання лекції.

I етап – вступна частина, зазвичай це: оголошення теми та плану лекції (під запис студентами); формулювання мети та завдань лекції; стисла характеристика проблемного поля лекції та ступеню його розробленості; аналіз списку першоджерел, навчальних джерел з теми (6-7 джерел), обсягу та змісту питань, що виносяться на самостійне опрацювання.

II етап – виклад матеріалу: послідовний і логічний виклад матеріалу; підтвердження основних положень демонстраціями, прикладами; демонстраціями аудіо- та відеоматеріалів; наведення й обговорення зі студентами різних поглядів на основні вузлові питання лекції. Бажано, щоб викладач не нав'язував свої знання та своє розуміння питання, а спрямовував і коректував процес мислення студентів. Цінність лекції зростає, якщо її виклад породжує в свідомості студента асоціативні зв'язки, які виходять за межі змісту лекційного матеріалу. Виникнення асоціативного ряду продукує нові питання та проблеми, іноді досить несподівані як для викладача, так і для самого студента.

III етап – підбиття підсумків лекції: формування загального висновку; установка й завдання для самостійної та пошукової роботи; методичні поради, відповіді на запитання. Підготовка лекції передбачає декілька важливих кроків:

1) відбір матеріалу з теми лекції. Викладач заздалегідь має визначити основні положення теми, що розглядається на лекції, з'ясувати обсяг матеріалу, який подається студентам під запис, урахувати підготовленість аудиторії;

2) оцінка технічних, матеріальних та інших ресурсів, які можуть бути застосовані на лекції;

3) підготовка аудіо-візуального ряду лекції: демонстрацій, ілюстрацій, презентацій, програмного забезпечення;

4) складання плану, тез, конспектів лекції. Щоб у наступному викладач не прив'язувався до тексту лекції варто сам конспект готувати у вигляді детального плану, підкріпленого основними тезами, прикладами, посиланнями. Існує практика складання конспекту лекцій на окремих картках, що дозволяє замінити чи додати необхідний матеріал;

5) підготовка необхідного обладнання: карток-завдань, міні-конспектів для студентів тощо;

6) забезпечення організаційних умов для проведення лекції: облаштування робочих місць викладача та студентів.

У практиці навчання у ЗВО використовують різновиди лекцій, які можуть бути класифіковані за різними критеріями (А.М. Алексюк, В.І. Загвязинський, З.Н. Курлянд, В.І. Лозова та інші):

- За загальною метою: навчальні, агітаційні, виховні, освітні, розвивальні.
- За дидактичним завданням: вступні, поточні, тематичні, настановчі, оглядові, узагальнюючі, заключні, лекції-консультації, лекції-візуалізації.
- За науковим рівнем: академічні та популярні.
- За способом викладу матеріалу: бінарні, лекції-дискусії, проблемні лекції, лекції-конференції.

У наведених класифікаціях будь-яка лекція є розвитком так званої класичної (традиційної) лекції [19].

Якісна підготовка кваліфікованих фахівців з питань обліку і оподаткування, здатних до творчого мислення та постійного саморозвитку, стабільного забезпечення і підтримки конкурентоспроможності на ринку праці в сучасних умовах господарювання – є одним з важливих напрямів підтримки європейського соціального простору. Цьому сприяє впровадження новітніх систем дистанційного навчання, а також вдосконалення навчальних програм викладання дисциплін як для студентів, так і для викладачів.

Інформатизація суспільства – це перспективний шлях до економічного, соціального та освітнього розвитку. Інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що надає можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог.

Одним із важливих напрямків розвитку інформатизації освіти є нові комп'ютерні технології. Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок – помітні переваги цих технологій, котрі зумовили необхідність їх застосування у різних галузях людської діяльності, насамперед у тих, які пов'язані з освітою та професійною підготовкою.

Існують різноманітні способи застосування засобів мультимедіа в навчальному процесі, серед яких:

- використання електронних лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій;
- розробка ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту
- моделювання процесів і явищ;
- забезпечення дистанційної форми навчання;
- проведення інтерактивних освітніх телеконференцій;

- побудова систем контролю й перевірки знань і умінь студентів (використання контролюючих програм-тестів);
- створення і підтримка сайтів навчальних закладів;
- створення презентацій навчального матеріалу;
- здійснення проєктивної і дослідницької діяльності студентів тощо.

Потрібно підкреслити, що використання засобів мультимедіа в освітньому процесі сприяє:

- підвищенню мотивації студентів до навчання;
- реалізації соціальної мети, а саме – інформатизації суспільства;
- інтенсифікації процесу навчання;
- розвитку особистості студента;
- розвитку навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом;
- підвищенню ефективності навчання за рахунок його індивідуалізації

[22].

Використання мультимедійної презентації під час навчального процесу є запорукою успішного його проходження. Вона сприяє розвитку мислення і пізнавальної активності, забезпечує індивідуальну траєкторію навчання з урахуванням психологічних особливостей сприйняття комп'ютерної інформації здобувачами.

Форма мультимедійних презентацій залежить від мети й змісту заняття.

Під час викладання облікових дисциплін доцільно використовувати ознайомчі загальні інформативні презентації.

Основна мета інформативної презентації – обмін інформацією, заснованої на фактах.

Ознайомча загальна презентація використовується, щоб налагодити взаємозв'язок з аудиторією і викликати інтерес до вивчення даної дисципліни; дає загальне уявлення про курс, методу його викладання, тематику, набуті компетенції, форми поточного контролю й оцінювання.

Поєднання інформативної та ознайомчої загальної презентацій під час викладання облікових дисциплін, на нашу думку, дозволить сконцентрувати

увагу здобувачів вищої освіти на особливо важливих моментах навчального матеріалу.

В умовах дистанційного навчання ринок програмних можливостей є дуже великим, зокрема слід відзначити наступні додатки, які допоможуть урізноманітнити мультимедійні презентації:

- o Quizizz: ігрові квіз-вікторини з мемами <https://quizizz.com/>
- o Quizlet: сторінка для створення завдань <https://quizlet.com/>
- o Canva: онлайн-фото редактор <https://www.canva.com/>
- o Edpuzzle: ігри з відео-фрагментами <https://edpuzzle.com/>
- o Pear Deck – ігровий інструмент <https://www.peardeck.com/googleslides>
- o Flipgrid – голосування, перевірка знань у ігровій формі <https://info.flipgrid.com/>
- o Book Creator – створення й поширення е-книг в ігровій формі
- o Wevideo – створення відео зі студентами <https://www.wevideo.com/>
- o Wakelet – створення й систематизація вмісту для резервного копіювання та обміну – посібник користувача від Новака Кароля
- o кросворд: <https://crosswordlabs.com/>
- o онлайн пазл-головоломка: <https://www.jigsawplanet.com/>
- o триміно (трикутне доміно): <http://schule.paul-matthies.de/Trimino.php>
- o хмара тегів (хмара слів): <https://wordart.com/>; <https://worditout.com> ; <https://www.jasondavies.com/wordcloud/>; <https://tagcrowd.com/>
- o хмара тегів із реченнями: <http://www.wordificator.com/>

Організація електронних консультацій та безперервної підтримки здобувачів під час дистанційного освітнього процесу є обов'язковим елементом діяльності викладачів. Час та умови проведення необхідно планувати заздалегідь й проводити в режимі реального часу, наприклад, через різноманітні сервіси для онлайн спілкування.

Доцільно в процесі навчання використовувати методику «силабусу» (Syllabus).

Силабус курсу – це документ, що допомагає викладачеві ефективно організувати роботу протягом курсу, а студентам – точно знати, чого очікувати. Його готують в основному для студента, і в ньому роз'яснюється взаємна відповідальність викладача та студента [24]. Він має бути доступним для кожного студента.

Модель силабусу, базованого на компетентностях (обов'язкові елементи):

- Анотація курсу – місце даної дисципліни в програмі навчання; мета курсу; тематика;
- Мета курсу – компетентності, які студент набуде в результаті навчання
- Організація навчання – перелік тем (загальні блоки);
- Оцінювання – бажано з прив'язкою до мети курсу - якщо студент має набути певні компетентності, то логічно, їхнє набуття підлягає оцінюванню – не обов'язково шляхом підсумкової атестації (іспиту) чи перевірки рівня засвоєних знань (реферату). Кожен результат навчання повинен оцінюватися окремо;
- Політика курсу («правила гри») - запізнені завдання, пропущені заняття (лікарняні, мобільність, і т.д.), плагіат, академічна доброчесність, поведінка в аудиторії тощо [29].

Одним із видів індивідуальної науково-методичної роботи є розробка портфоліо викладача.

Портфоліо – (від італ. Portafoglio — «портфель») — збірка виконаних робіт та напрацювань певної особи (компанії).

Основна мета створення портфоліо:

- проаналізувати і узагальнити свою роботу;
- відобразити динаміку свого професійного росту;
- представити досвід своєї роботи найбільш повно і ефективно.

Види портфоліо:

- Електронні – створюються на комп'ютері офлайн (папка з файлами, диск) або в онлайні (власний сайт, блог);

- Паперові – у вигляді звичайної папки [31].

Учасники освітнього процесу мають бути об'єктом професійного та особистісного зростання, усвідомлювати свою соціальну відповідальність. Роль творчої креативної особистості викладача облікових дисциплін з використанням сучасних ІТ-продуктів набуває актуальності і відбувається через індивідуальну науково-методичну роботу.

За час науково-педагогічної практики (практичної частини)

підготовлено:

1. Ознайомчу загальну презентацію до навчальної дисципліни «Облікова політика підприємства» (Додаток Д).

2. Тестові завдання та практичні завдання для проведення поточного контролю знань здобувачів з дисципліни «Облікова політика підприємства» на тему «Теоретичні основи облікової політики підприємства» (Додаток Е);

5. Силабус з навчальної дисципліни «Облікова політика підприємства» (Додаток Є).

6. Електронне портфоліо (Додаток Ж).

ВИСНОВКИ

Комп'ютерне забезпечення являє собою одну з найважливіших складових підвищення економічної ефективності діяльності компанії. Суб'єкти господарювання широко використовують різні програмні продукти й комплекси, надають перевагу послугам ІТ-підприємств та ІТ-спеціалістів для досягнення максимально рентабельних результатів роботи.

Сфера ІТ характеризується як «відносно молода», проте вона набуває дуже стрімкого розвитку як на світовому, так і на національному ринках. Фахівців і спеціалістів, які є зайнятими у галузі ІТ є дуже багато, що наголошує на високий попит даної індустрії.

Для ефективного функціонування компаній у сфері ІТ необхідним є формування комплексного інформаційного забезпечення, що забезпечить обґрунтування методичних підходів і практичних рекомендацій до організації обліку і складання звітності.

Ведення бухгалтерського обліку на ІТ-підприємстві вимагає від бухгалтера глибоких знань специфіки галузі для того, щоб не допустити подвійного трактування здійснених операцій та неправильного відображення їх в обліку. Враховуючи, що знайти такого фахівця доволі непросто, доволі часто облікові функції на ІТ-підприємстві передаються на аутсорсинг. При виборі аутсорсера керівництву аутсорсера доцільно звернути увагу на такі критерії, як кваліфікація працівників аутсорсера; рівень завантаження аутсорсера, здатність швидко реагувати на зміни в діяльності ІТ-підприємства.

Відповідно до Закону України «Про освіту», мета освіти - всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

У сучасних умовах сьогодення, задля підтримки належного рівня нової європейської структури соціального простору, питання якісної підготовки й кадрового забезпечення ерудованих й компетентних, з інноваційним мисленням, фахівців з питань обліку і оподаткування, здатних до творчого мислення та постійного саморозвитку, стабільного забезпечення і підтримки конкурентноспроможності на ринку праці - займає одне з пріоритетних місць. Цьому сприяє впровадження новітніх систем дистанційного навчання, а також вдосконалення навчальних програм викладання дисциплін як для здобувачів, так і для викладачів.

Видами індивідуальної науково-методичної роботи є розробка силабусу дисципліни й портфоліо викладача.

Використання інформаційно-комунікативних технологій навчання сприяє розвитку мислення і пізнавальної активності, забезпечує індивідуальну траєкторію навчання з урахуванням психологічних особливостей сприйняття комп'ютерної інформації здобувачами. Під час викладання облікових дисциплін доцільно використовувати ознайомчі загальні інформативні презентації. Поєднання лектором усного тексту, інструктивно-методичних матеріалів й хмарних технологій підвищує освітню траєкторію здобувачів.

Освітній процес повинен сприяти забезпеченню відповідності програмних результатів навчання запитам потенційних роботодавців, стейкхолдерів та академічного середовища загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арыдин В. М. Учебная деятельность студентов : справочное пособие / В. М. Арыдин, Г. А. Атанов. – Донецк, 2000. – 80 с.
2. Бірюк О. Г. Підходи до облікової політики щодо відображення інформації про нематеріальні активи. / О. Г. Бірюк // Проблеми економіки. - 2014. - № 3. - С. 202-207. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pecon_2014_3_27
3. Бузак Н.І. Актуальні аспекти організації обліку суб'єктів малого підприємництва. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2013. Вип. 2(26). С. 3–14.
4. Вигівська І.М., Камінська О.В., Умінська А.О. Особливості обліку витрат в ІТ-компаніях. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки, м. Житомир, 16-18 травня 2018 р. Житомир: ЖДТУ, 2018. С. 195. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/195.pdf>
5. Волянюк І. Особливості бухобліку в ІТ-компаніях. Вісник. Офіційно про податки. 2017. № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100004441-osoblivosti-bukhobliku-v-it-kompaniyakh>

6. Грабчук І.Л. Аутсорсинг та інсорсинг як інструменти побудови оптимальної структури бухгалтерської служби підприємства / І.Л. Грабчук, С.М. Лайчук, Г.І. Ляхович // Бізнес Інформ. – 2017. – № 11. – С. 318–322.

7. Грабчук І.Л., Прохоренкова К.В. Особливості бухгалтерського аутсорсингу в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та управління: Електронний науково-практичний журнал. 2018. Вип. 6 (17). С. 647-650. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.easterneurope-bm.in.ua/journal/17_2018/114.pdf

8. Девятков И.В. Разработка учетной политики организации, занятой в сфере информационных технологий. Управление мегаполисом. 2010. № 5. С. 187-191. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elibrary.ru/item.asp?id=15623816&>

9. Загвязинский В. И. Теория обучения : Современная интерпретация : учеб. пособ. для студ. высш. уч. зав-ий. / Владимир Ильич Загвязинский. – М.: Академия, 2001. – 192 с.

10. Закон України «Про Національну програму інформатизації» № 74/98-ВР від 04.02.1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>

11. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

12. Категория: ИТ-компании. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F:%D0%98%D0%A2-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B8>

13. Кіберполіція: рівень уразливості майже половини інформаційних систем приватного та державного секторів критичний. Дебет-Кредит. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtki.ua/state/other/44693>

14. Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] / В.В. Кузьома // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск №2. – С. 1334-1337. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/279.pdf>

15. Левченко З.М. Організація обліку на підприємствах малого бізнесу. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. 2013. № 2(7). Т. 1. С. 181–185.

16. Лещик Н. Совершенствование учета инвестиционных затрат IT-компаний. Бухгалтерский учет и анализ. 2015. № 12. С. 7-11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bseu.by:8080/bitstream/edoc/72513/1/Leshchik_N._P..pdf

17. Ляхович Г.І. Розвиток організації бухгалтерського обліку на засадах аутсорсингу: теорія та методологія: монографія. Б-О.: МПП «ТАЛЯ», 2018. 300 с.

18. Ляхович Г.І. Форми введення та організації бухгалтерського обліку в умовах використання інформаційно-комп'ютерних технологій: точки взаємодії. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2015. Вип. 4. С. 34–37.

19. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. – Сімферополь : Дайфі, 2011. – 270 с.

20. Навчальний процес. Основні ознаки навчального процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eduknigi.com/ped_view.php?id=129

21. Оптимальные бизнес схемы работы IT компаний в Украине. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://itin.ua/optimalnie-biznes-shemi-raboti-it-kompanii-v-ukraine.html>

22. Ставицька І. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103>

23. Сафронов А.С., Мороз А.В, Николайчук С.В. Анализ критериев для классификации ИТ-компаний. Восточно-Европейский журнал передовых технологий. 2011. № 1(6). С. 44-46. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vejpte_2011_1%286%29__17

24. Силабус чи робоча програма: чи є обов'язковим наявність силабусу з дисципліни під час акредитації зво? [Електронний режим] . – Режим доступу: <https://chmnu.edu.ua/silabus-chi-robocha-programa-chi-ye-obov-yazkovim-nayavnist-silabusu-z-distsiplini-pid-chas-akreditatsiyi-zvo/>

25. Старостина И.В. Особенности учета доходов в компаниях по оказанию услуг в области информационных технологий. Евразийский Научный Журнал. 2016. № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalpro.ru/articles/osobennosti-ucheta-dokhodov-v-kompaniyakh-po-okazaniyu-uslug-v-oblasti-informatsionnykh-tekhnologiy/>

26. Топ-50 ІТ-компаній України, січень 2020: плюс чотири продуктові компанії та подолання відмітки «8000 фахівців» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-jan-2020/>

27. У хакерів може бути більш потужний канал для шпигунства в Україні – глава кіберполіції. Дебет-Кредит. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtki.ua/state/other/44907>

28. Хоча Н. В. Основні підходи до вибору форми організації обліку на малому підприємстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 14(2). С. 162-166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvumevcg_2017_14%282%29__35

29. Чим відрізняється «силабус» від РТП і НМК? [Електронний режим]. – Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/wp->

content/uploads/2019/08/%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%81-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8-%D0%A0%D0%A2%D0%9F.pdf

30. Шигун М.М. Моделивання елементів організації бухгалтерського обліку. Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». 2009. № 4(50). С. 188–190.

31. Яким має бути портфоліо педагога та як його створити? [Електронний режим] . – Режим доступу: <http://teach-hub.com/yakym-maje-buty-portfolio-pedahoha-ta-yak-joho-stvoryty/>

32. Ярошенко А.С. Облікова політика підприємства в частині нематеріальних активів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/59880/5/Yaroshenko_Oblikova_polityka.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Бібліографічний список авторефератів за темою дисертації

№ з/п	Прізвище та ініціали здобувача, назва дисертаційного дослідження	Мета і завдання дисертаційного дослідження	Об'єкт і предмет дослідження	Результати дослідження
1.	Біляченко О. Л. Бухгалтерський облік і контроль операцій з програмним забезпеченням	Мета дисертаційного дослідження полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку і контролю операцій з програмним забезпеченням. Для досягнення мети у дисертації поставлені до вирішення такі завдання: – визначити місце програмного забезпечення в системі об'єктів бухгалтерського обліку; – уточнити трактування понять сфери інформаційно-комп'ютерних технологій, зокрема тих, що використовуються в бухгалтерському обліку; – здійснити класифікацію програмного забезпечення для цілей бухгалтерського обліку; – критично оцінити існуючі підходи до бухгалтерського	Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку в частині відображення операцій з програмним забезпеченням та їх контроль. Предметом дослідження є сукупність теоретичних та організаційно-методичних засад бухгалтерського обліку і контролю операцій з програмним забезпеченням.	Вперше: – визначено місце програмного забезпечення в системі об'єктів бухгалтерського обліку на основі економічної інтерпретації юридичного закріплення прав власності та прав інтелектуальної власності на даний актив, що дозволяє забезпечити його достовірне відображення в бухгалтерському обліку та в подальшому здійснювати контроль; – розроблено організаційно-методичний підхід до бухгалтерського обліку операцій з програмним

		<p>обліку операцій з програмним забезпеченням підприємства;</p> <ul style="list-style-type: none"> – проаналізувати існуючу систему рахунків для облікового відображення операцій з програмним забезпеченням на її відповідність специфічним рисам даного виду активів; – уточнити методичний підхід до оцінки програмного забезпечення в бухгалтерському обліку та розкрити особливості переоцінки та амортизації програмного забезпечення; – проаналізувати порядок відображення в бухгалтерському обліку вибуття програмного забезпечення з врахуванням єдності економічного змісту й юридичної (інституційної) форми даного активу; – розкрити особливості контролю стану і використання програмного забезпечення в сфері управління інформаційно-комп'ютерними технологіями підприємства; – уточнити порядок проведення інвентаризації як особливого методу контролю програмного забезпечення для встановлення його відповідності потребам управління. 	<p>забезпеченням підприємства, що дозволяє відобразити зазначені активи в обліку з врахуванням їх особливостей, полягає у теоретичному обґрунтуванні і розробці практичних рекомендацій щодо порядку застосування елементів методу бухгалтерського обліку при відображенні надходження, використання, вибуття програмного забезпечення та формує інформаційну основу для управління ним;</p> <p>удосконалено:</p> <ul style="list-style-type: none"> – класифікацію програмного забезпечення для потреб бухгалтерського обліку через розробку класифікаційної матриці, що є основою побудови системи синтетичного обліку програмного забезпечення і дозволяє підвищити точність, достовірність та оперативність отримання облікових даних про його рух; – методичний підхід до бухгалтерського відображення операцій з вибуття програмного забезпечення на основі врахування його специфічних рис (розроблено форми первинних документів, порядок використання методів оцінки програмного забезпечення при його вибутті й
--	--	--	---

			<p>відображення таких операцій на рахунках обліку та у запропонованих формах звітності);</p> <ul style="list-style-type: none"> – теоретико-методичні положення контролю стану й використання програмного забезпечення, з урахуванням його нематеріальної природи (визначено завдання, встановлено об’єкти контролю стану й використання програмного забезпечення та обґрунтовано порядок застосування методичних прийомів контролю), що стало основою розвитку обліково-контрольної інформації в системі управління програмним забезпеченням для підвищення оперативності прийняття рішень в сфері управління інформаційно-комп’ютерними технологіями підприємства; дістало подальший розвиток: <ul style="list-style-type: none"> – терміносистема сфери інформаційно-комп’ютерних технологій в частині уточнення таких понять, як “програмне забезпечення”, “комп’ютерна програма”, “підпрограма”, “апаратне забезпечення” та “комп’ютер” з урахуванням сфери їх функціонування, що сприяє
--	--	--	---

			<p>удосконаленню бухгалтерської термінології;</p> <p>– система рахунків для бухгалтерського відображення операцій з програмним забезпеченням, що дозволяє більш повно відобразити в обліку зміни в складі даного виду активів та створити передумови для прийняття управлінських рішень щодо ефективності його використання на підприємстві;</p> <p>– оцінка програмного забезпечення в бухгалтерському обліку на основі застосування економічних методів оцінки, що сприяє підвищенню точності та достовірності облікових даних через: відображення в бухгалтерському обліку програмного забезпечення за справедливою вартістю;</p> <p>встановлення величини амортизаційних відрахувань;</p> <p>визначення мінімального розміру збитку й компенсації від незаконного використання програмного забезпечення;</p> <p>визначення достовірної вартості підприємства;</p> <p>– теоретико-методичні положення інвентаризації програмного забезпечення в частині розробки порядку підготовки</p>
--	--	--	--

				даного активу та документів, що закріплюють право власності на нього до інвентаризації, порядку відображення в бухгалтерському обліку результатів інвентаризації програмного забезпечення, а також надання пропозицій з проведення інвентаризації даного активу в умовах використання інформаційно-комп'ютерних технологій, що дозволяє побудувати систему управління програмним забезпеченням на підприємстві.
2.	Лаговська О.А. Бухгалтерський облік розподілу доходів в умовах соціально орієнтованої економіки: організація та методика.	Метою дисертації є обґрунтування теоретичних положень і розробка рекомендацій з удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку формування та розподілу доходів в умовах соціально орієнтованої економіки. Завдання: – розглянути формування та розподіл доходів у системі бухгалтерського обліку з урахуванням інтересів власників; – дослідити зміст поняття “дохід” як об’єкта бухгалтерського обліку шляхом аналізу його економічної сутності; – здійснити аналіз нормативно-правової бази з регулювання процесу бухгалтерського відображення формування та розподілу доходів для усунення протиріч методологічного характеру; – визначити місце бухгалтерського обліку у взаємодії з іншими підсистемами управління, зокрема з бюджетуванням.	Об’єктом дослідження є господарські операції, пов’язані з формуванням доходів підприємств, а також облікові процедури щодо їх розподілу. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних засад бухгалтерського обліку формування та розподілу доходів.	Вперше одержано: – обґрунтування фактору впливу інтересів соціальних партнерів (власників, управлінського персоналу, працівників) на порядок розподілу доходів підприємства та виявлено трансформацію інтересів власників зі зміною форми власності як передумови формування теоретичних засад зниження соціальної напруги у процесі розподілу та привласнення доходів. удосконалено: – класифікацію доходів на основі узагальнення існуючих і теоретичного обґрунтування запропонованих ознак; для цілей оподаткування;

		<p>– розглянути порядок оцінки внесків працівників у загальний результат господарювання для визначення напрямів його соціально спрямованого – обґрунтувати теоретично й розробити практичні рекомендації з удосконалення внутрішньогосподарського контролю процесу формування та розподілу доходів та обґрунтування рішень управлінського персоналу для підвищення ефективності системи управління підприємством.</p>		<p>можливість здійснення впливу; час виникнення; забезпеченість), застосування якої дозволяє усунути неконвенційність понятійного апарату, деталізувати об’єкти бухгалтерського відображення та підвищити ефективність управління.</p> <p>– уточнення категорійного апарату з позиції бухгалтерського обліку: поняття “доходи”, що сприятиме розробці рекомендацій з удосконалення нормативного регулювання, а також організації та методики обліку</p> <p>– обґрунтування організації внутрішньогосподарського контролю за формуванням і розподілом доходів на базі системи бюджетування, виходячи з її подвійної ролі як засобу й об’єкта контролю.</p>
3.	<p>Отрішко О. В. Автоматизовані системи обліку і контролю використання інтелектуальної власності</p>	<p>Метою дисертаційної роботи є розроблення наукових та методологічних засад створення автоматизованих систем обліку і контролю використання інтелектуальної власності; системне дослідження, моделювання предметної галузі, визначення ролі і місця завдань охорони та захисту ІВ в Україні на сучасному етапі, виявлення проблемних питань, які існують на сьогодні при створенні й впровадженні інформаційно-аналітичних систем на державному рівні управління у цій сфері; обґрунтування практичних</p>	<p>Об’єктом дослідження є об’єкти інтелектуальної власності та система державної охорони їх. Предметом дослідження є наукові та методологічні основи побудови інформаційно-аналітичних систем обліку і контролю використання</p>	<p>Полягає у:</p> <p>– проведенні досліджень та обґрунтуванні системних принципів побудови системи охорони інтелектуальної власності в Україні;</p> <p>– створенні концептуальних та методологічних засад</p>

		<p>пропозицій, що можуть бути враховані при розробці такого класу систем.</p> <p>Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі задачі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Провести аналіз проблеми та розробити обґрунтування загальних принципів системи охорони інтелектуальної власності в Україні. 2. Розробити концептуальні засади технології охорони та захисту державної ІВ. 3. Створити методи та алгоритми інформаційного моніторингу об'єктів інтелектуальної власності. 4. Дослідити науково–практичні основи розроблення та запровадження АСОК ВІВ на базі прогресивних інформаційних технологій. 5. Розробити та обґрунтувати практичні пропозиції щодо формування і стійкого розвитку державної системи охорони ОІВ в країні із використанням інформаційно-аналітичних технологій. 	<p>інтелектуальної власності на базі прогресивних інформаційних технологій.</p>	<p>технології обліку, контролю та захисту державної інтелектуальної власності;</p> <p>– запровадженні методологічної основи побудови інформаційно–аналітичних систем обліку і контролю використання ІВ на базі прогресивних інформаційних технологій;</p> <p>– дослідженні патентної системи України та моделювання цієї предметної галузі як складової частини міжнародної системи охорони промислової власності.</p>
--	--	---	---	--

Додаток Б

Бібліографічний список наукових публікацій за темою дисертації

№ з/п	Найменування наукової публікації	Мета наукової публікації
1.	Бачо Р., Макарович В. Компаративний аналіз моделей організації надання послуг з бухгалтерського обліку: аутсорсинг, інсорсинг, косорсинг / Роберт Бачо, Вікторія Макарович // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2019. – N 2(43). - С. 11-16.	Компаративний аналіз зовнішніх моделей організації надання послуг з бухгалтерського обліку, виявлення взаємозв'язку між ними та відмінностей в їх застосуванні.
2.	Бірюк О. Г. Підходи до облікової політики щодо відображення інформації про нематеріальні активи. / О. Г. Бірюк // Проблеми економіки. - 2014. - № 3. - С. 202-207. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_3_27	Критична оцінка та систематизація інформації про нематеріальні активи для відображення її в наказі про облікову політику підприємства згідно з чинним законодавством України з метою більш раціональної їх організації, що дозволить сформувати точну та правдиву інформацію про такі активи на підприємстві.
3.	Грабчук І.Л. Аутсорсинг та інсорсинг як інструменти побудови оптимальної структури бухгалтерської служби підприємства / І.Л. Грабчук, С.М. Лайчук, Г.І. Ляхович // Бізнес Інформ. – 2017. – № 11. – С. 318–322.	Визначення оптимальної організаційної структури бухгалтерської служби у зв'язку із виникненням сучасних форм організації бухгалтерського обліку - аутсорсингу та інсорсингу.

4.	Девятков И. В. Разработка учетной политики организации, занятой в сфере информационных технологий. Управление мегаполисом. 2010. № 5. С. 187-191.	Розробка методологічних основ і створення системи обліково-аналітичного забезпечення управління інвестиційними проектами в сфері інформаційних технологій.
5.	Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] / В.В. Кузьома // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск №2. – С. 1334-1337. – Режим доступу: http://global-national.in.ua/archive/2-2014/279.pdf	Розглянуто актуальні аспекти організації обліку суб'єктів малого підприємництва. Приділена увага умовам обрання системи оподаткування суб'єктами малого підприємництва, формам ведення обліку, плану рахунків та формам фінансового звіту
6.	Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: Монографія. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. –с. 373.	Узагальнити основні підходи до складання розпорядчого документу про облікову політику із урахуванням галузевих особливостей, масштабів діяльності, організаційної структури підприємства.
7.	Макарович В.К. Аутстафінг: обліковий аспект / В.К. Макарович // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – Ужгород, 2019. – Випуск 1 (53) – С. 233-236.	Економіко-правова та облікова сутність поняття “аутстафінг”
8.	Макарович В.К., Сидорчук О.Г. Бухгалтерський інжиніринг в діяльності підприємства / В.К. Макарович, О.Г. Сидорчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – Ужгород, 2019. – Випуск 2 (54) – С.129-134.	Дослідження ролі бухгалтерського інжинірингу в діяльності підприємства задля визначення напрямів ефективного управління економічними процесами і ресурсним потенціалом підприємства.
9.	Федорчук М. В. Сутність і стан впровадження електронної освіти в Україні / М. В. Федорчук // Право і Безпека. - 2015. - № 4. - С. 61-66. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2015_4_14	Аналіз стану впровадження в Україні складових електронної освіти, аналіз нормативно-правових актів вітчизняного законодавства, в порівнянні з нормами міжнародного права визначення сутності і складових електронної освіти, характеристика стану запровадження у навчальних

		зкладах елементів електронної освіти.
10.	Paunov M., Bacho R., Makarovych V., Tsenkler N., Prodius O. Methodological bases of accounting assessment of human capital / Marin Paunov, Robert Bacho, Viktoriia Makarovych, Nataliia Tsenkler, Oksana Prodius // Academy of Accounting and Financial Studies Journal. Volume 23, Special Issue 2, 2019. – Available at URL: https://www.abacademies.org/articles/Methodological-Basesof-Accounting-Valuation-of-Human-Capital-1528-2635-23-SI-2-424.pdf (Scopus).	Визначення методологічних основ обліку оцінки людського капіталу.

Додаток В

УДК 657.1

Лоскоріх Г.Л.

аспірант,

Державний університет «Житомирська політехніка»,

м. Житомир, Україна

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ІТ-КОМПАНІЙ

Система організації обліку в різних країнах прагне до загальної уніфікації та стандартизації. Причиною даних процесів є світова глобалізація, механізм еволюції організації обліку на базі міжнародного обміну досвідом та ідеями щодо створення найбільш ідеальних бухгалтерських моделей. Одне з ключових питань, яке постає перед керівництвом ІТ-компаній на етапі їх створення - це вибір суб'єкта, якому довірятимуть ведення обліку та складання звітності. До цього часу існують неоднозначності відносно трактування понять «форма організації (бухгалтерського) обліку» та «форма ведення (бухгалтерського) обліку»: їх ототожнюють, розмежовують, стандартизують, уніфікують, звужують та розширюють.

На практиці доволі часто використовується поєднання різних моделей організації обліку. На думку І.Л. Грабчук, С.М. Лайчук та Г.І. Ляхович [2, с. 322], поєднання аутсорсингу та інсорсингу дає можливість забезпечити

контроль за якістю наданих бухгалтерських послуг, визначити оптимальну організаційну структуру бухгалтерської служби підприємства. Якщо інсорсингові форми організації обліку є традиційними, широко розповсюдженими, то передача бухгалтерського обліку на аутсорсинг викликає багато питань у ІТ-компаній.

Бухгалтерський аутсорсинг передбачає передачу на тривалий період часу в цілому або частково облікових функцій партнерам на платній основі з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

За станом на сьогодні основним мотивом при передачі функції ведення бухгалтерського обліку стороннім суб'єктам є зниження податкового навантаження, що одночасно приводить, зокрема, до зниження витрат підприємства.

Цікавим підходом до моделювання організації бухгалтерського обліку є підхід, який розглядають Бачо Р.Й. та Макарович В.К. [1], а саме запровадження для ІТ-компаній офшорингу, під яким слід розуміти будь-яку передачу облікових функцій за кордон, як внутріфірмовому, так і зовнішньому провайдеру. Специфікою офшорингу є виконання бухгалтерських послуг сторонньою організацією (провайдером) в країні, відмінній від країни підприємства-замовника. Як зазначають Бачо Р.Й. та Макарович В.К. [1] сучасний офшоринг набуває нових якісних рис, найбільш істотними серед яких є не просто механічна передача облікових функцій за кордон, а створення нової, гнучкої системи організації й взаємодії між зарубіжними компаніями в глобальному масштабі, яка якісним чином перетворює всі внутрішні бізнес-процеси компанії і, найактивнішим чином, впливає на її стратегічну складову. Замість простої моделі передачі строго певної частини функцій одного замовника, виникають більш гнучкі схеми, метою яких є можливість оперативної передачі різних функцій різним спеціалізованим провайдерам у різних країнах.

Здійснюючи вибір моделі організації бухгалтерського обліку для ІТ-компаній, вважаємо за необхідне врахувати ряд наступних факторів:

1. Вимоги інвесторів.
2. Розмір ІТ-компанії (обсяг діяльності).
3. Тривалість існування на ринку.
4. Загальна система організації діяльності ІТ-компанії.

Усі вищенаведені фактори впливатимуть на рішення керівництва при виборі моделі організації бухгалтерського обліку, особливості реалізації якої, на практиці саме для ІТ-підприємства, мають свою специфіку.

Вважаємо, що для забезпечення якісної організації бухгалтерського обліку на підприємствах сфери ІТ, необхідним є використання комбінаторики краудтехнологій: аутсорсингової, офшорингової, інсорсингової, аутстафінгової й косорсингової стратегії, що дасть можливість максимального забезпечення зниження витрат та збільшення капіталізації ІТ-компанії.

Такий підхід до побудови моделі організації бухгалтерського обліку на певних етапах розвитку ІТ-підприємства нівелює негативні риси кожної (втрата контролю над діяльністю підрозділу, зниження безпеки і втрата конфіденційності, зниження залученості сторін в спільний процес, відмінності в культурних підходах, правова недосконалість, висока вартість послуг тощо) та посилить їх позитивні характеристики (зниження трансакційних витрат, економія ресурсів (у т.ч. трудових), вища якість послуг, розподіл ризиків щодо ведення обліку, ефективне податкове планування, податкові або тарифні пільги в інших країнах світу, вихід на нові ринки, зниження адміністративних і фінансових витрат, оптимізація оподаткування, зниження ризиків трудових суперечок з працівниками).

Таким чином, використання комбінованого моделювання краудтехнологій для ІТ-компаній забезпечить підвищення ефективності та якості організації бухгалтерського обліку за рахунок його оптимізації.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бачо Р., Макарович В. Компаративний аналіз моделей організації надання послуг з бухгалтерського обліку: аутсорсинг, інсорсинг, косорсинг /

Роберт Бачо, Вікторія Макарович // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2019. – № 2(43). - С. 11-16.

2. Грабчук І.Л. Аутсорсинг та інсорсинг як інструменти побудови оптимальної структури бухгалтерської служби підприємства / І.Л. Грабчук, С.М. Лайчук, Г.І. Ляхович // Бізнес Інформ. – 2017. – № 11. – С. 318–322.

Додаток Г

УДК 657.1

*Лоскоріх Г.Л.,
аспірант кафедри обліку і аудиту
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ІТ-ПІДПРИЄМСТВАХ

Найбільший внесок ІТ в бухгалтерський облік – це здатність компаній розробляти та використовувати комп'ютеризовані системи для відстеження та реєстрації фінансових операцій. Більшість популярних систем бухгалтерського обліку можуть бути адаптовані до конкретних галузей або компаній. Саме тому одним з основних об'єктів бухгалтерського обліку на ІТ-підприємствах є програмне забезпечення, яке може виступати в обліку в декількох ролях (рис. 1).

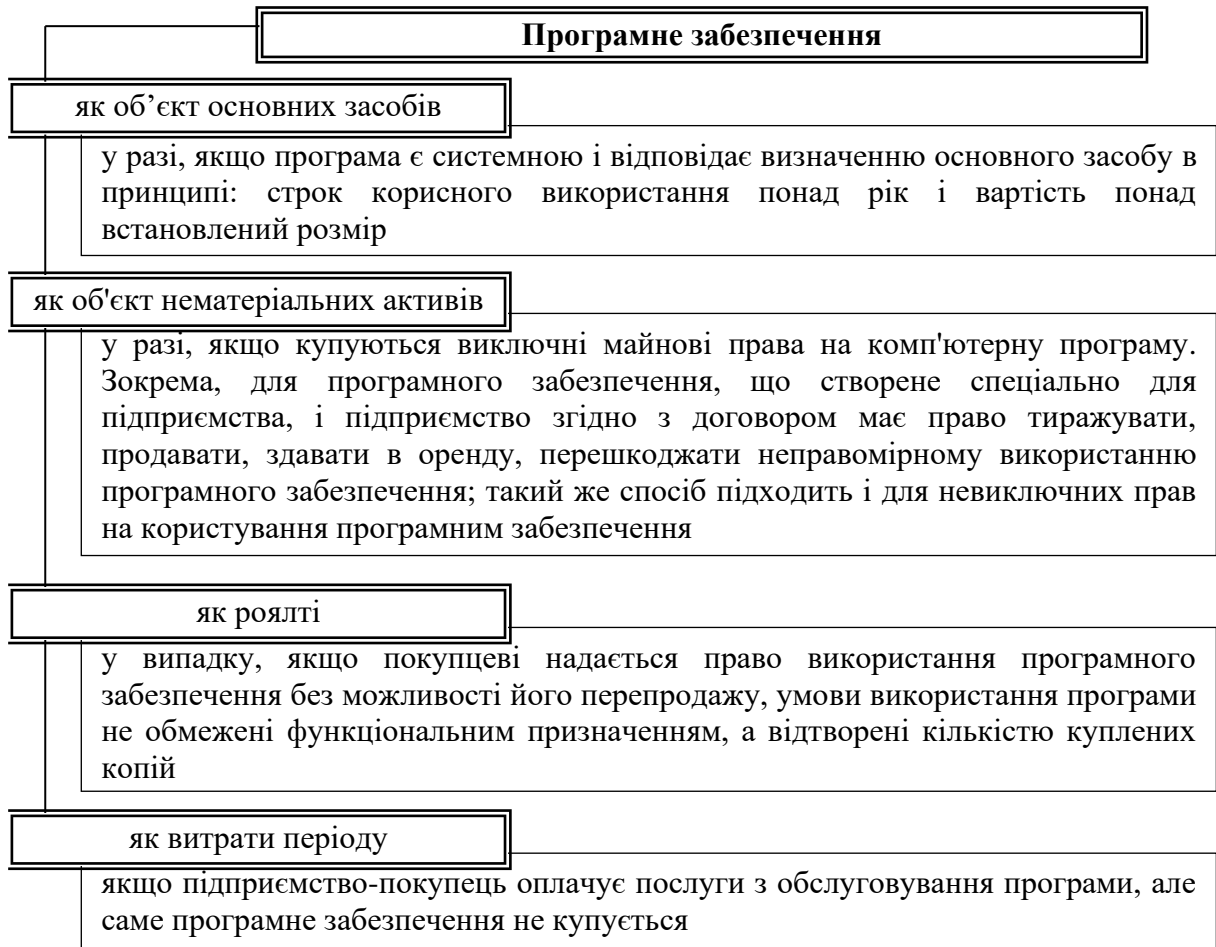

Рис. 1. Варіанти бухгалтерського обліку програмного забезпечення

Проте описані варіанти стосуються особливостей обліку вже розробленого та придбаного програмного забезпечення. Тому ці варіанти можуть застосовуватися на ІТ-підприємстві (оскільки можливим є варіанти використання не тільки власне розробленого, але й залученого програмного забезпечення), проте слід описати інший підхід, який яскраво характеризує діяльність ІТ-підприємства, а це, в свою чергу, вимагає чіткого описання умов розробки.

Для розкриття особливостей бухгалтерського обліку програмного забезпечення необхідно чітко окреслити його життєвий цикл. Дане поняття є базовим в сфері програмної інженерії та трактується як «період часу, який починається з моменту прийняття рішення про необхідність створення

програмного забезпечення в момент його повного вилучення з експлуатації» [1, с. 45-46].

Основним нормативним документом, який регламентує склад життєвого циклу, є міжнародний стандарт ISO / IEC 12207: 2008 «Systems and software engineering – Software life cycle processes». Відповідно до цього стандарту до складу життєвого циклу програмного забезпечення включають три групи процесів, зокрема:

- основні процеси (придбання, постачання, розробка, експлуатація, супровід);
- допоміжні процеси (документування, управління конфігурацією, забезпечення якості, вирішення проблем, аудит, атестація, спільна оцінка, верифікація);
- організаційні процеси (створення інфраструктури, управління, навчання, удосконалення).

Не зважаючи на важливість та необхідність врахування всіх процесів, з позиції розкриття особливостей бухгалтерського обліку на ІТ-підприємстві, визначимо його участь в основних процесах.

Облікове відображення вказаних операцій з програмним забезпеченням в ІТ-підприємстві залежить від замовника даного програмного забезпечення та умов договору, насамперед предмету. Адже, якщо ІТ-підприємство надає послуги з розробки програмного забезпечення, то ці операції відображаються в обліку з використанням субрахунків 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» та 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг».

За умови, що предметом договору є продаж програмного продукту, який був розроблений на замовлення, в обліку ІТ-підприємства буде відображено формування продукту, який реалізується, на рахунку 26 «Готова продукція» з подальшим віднесенням сформованої собівартості на субрахунок 901 «Собівартість реалізованої готової продукції». Доходи від реалізації будуть відображені на субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції».

Таким чином, нами узагальнено порядок облікового відображення доходів та витрат ІТ-підприємства (при передачі розроблювального програмного забезпечення) залежно від формулювання предмета договору.

Список використаних інформаційних джерел

1. Вендров А.М. Проектирование программного обеспечения экономических информационных систем. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Финансы и статистика, 2005. 544 с.

Додаток Д

**Ознайомча загальна презентація до навчальної дисципліни
«Облікова політика підприємства»**

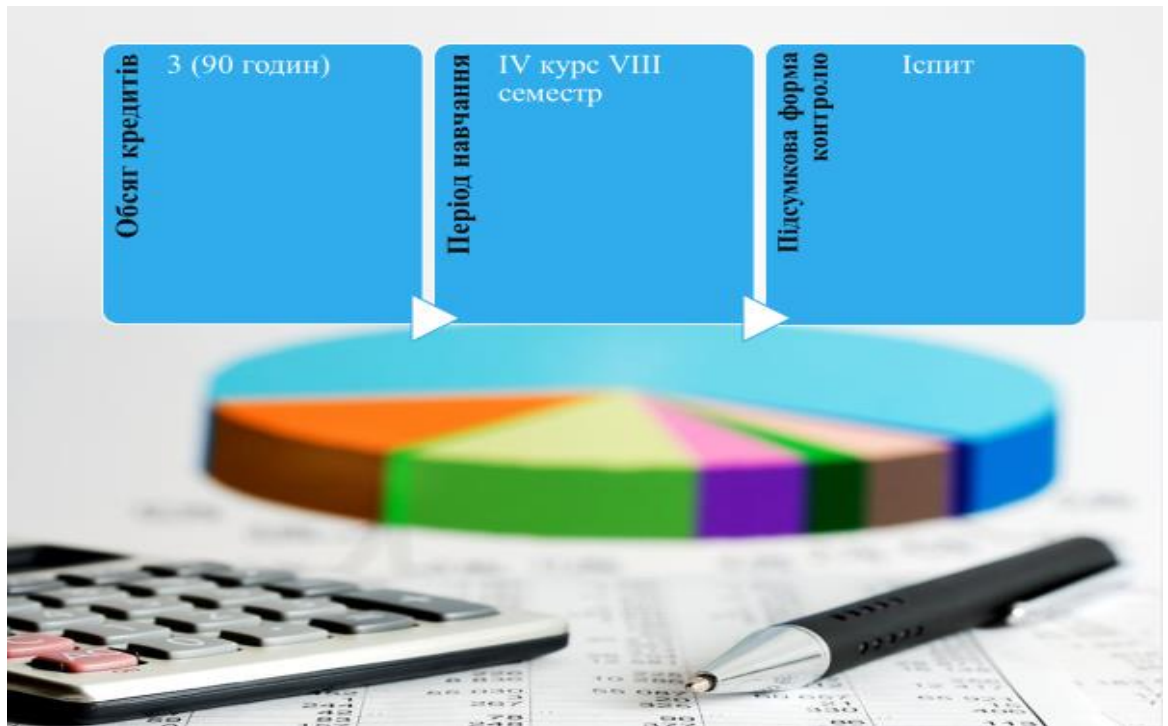

**ПРЕЗЕНТАЦІЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
« ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА
ПІДПРИЄМСТВА »**

Кадрове забезпечення:

Ваш найголовніший актив - це ви самі. Вкладіть свій час, свої зусилля в навчання, підготовку і підтримку вашого найголовнішого активу.

©Том Хопкінс

Метою викладання навчальної дисципліни “Облікова політика підприємства” є формування у студентів комплексу базових знань з теоретичних та практичних основ оволодіння методикою та правових засад формування облікової політики підприємства.

Ґрунтується на досягнутих студентами знаннях і компетентностях з наступних дисциплін

Облік у бюджетних установах

Фінансовий облік I, II

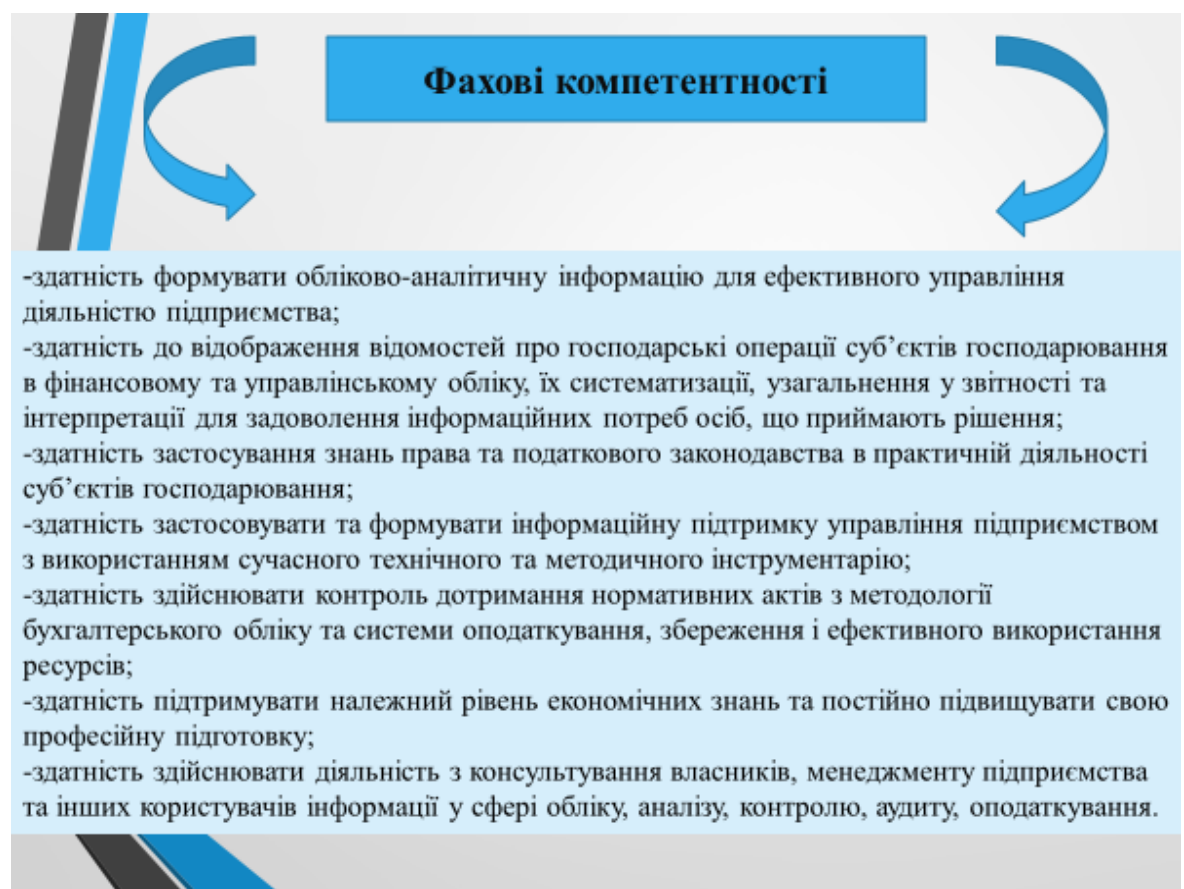
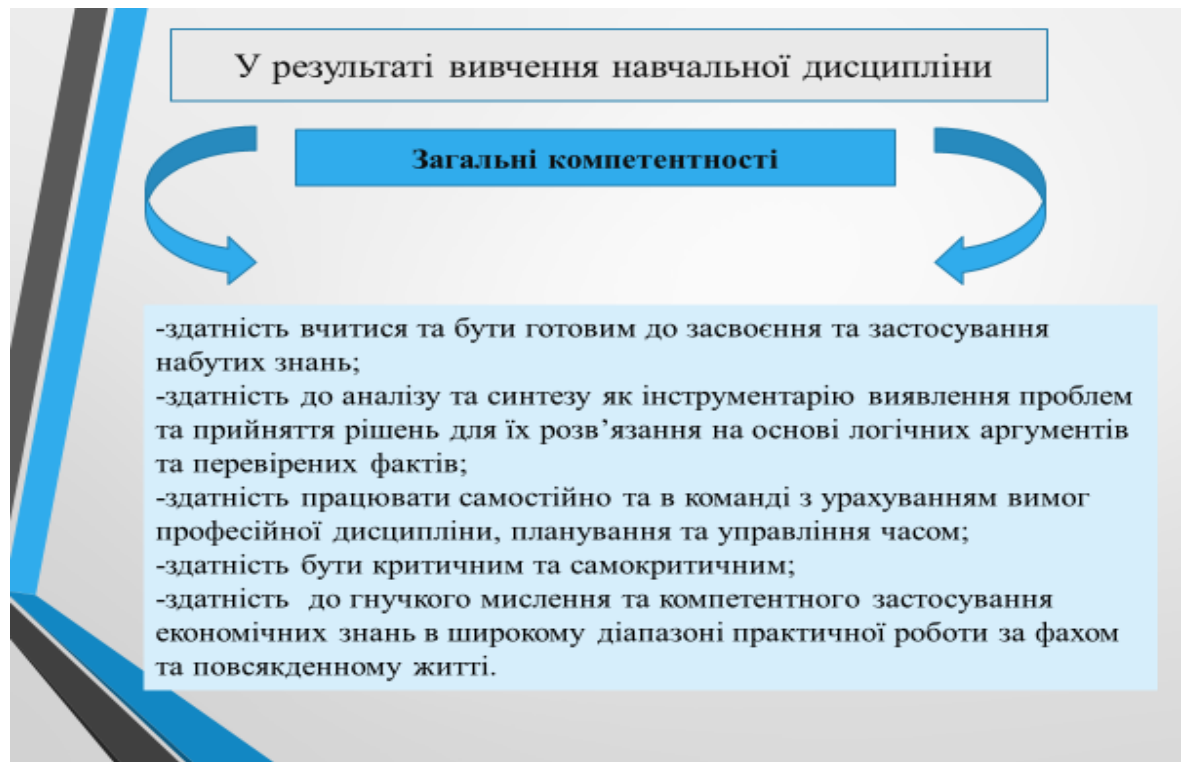
Управлінський облік

Бухгалтерський облік (Загальна теорія)

Звітність підприємств

Податкова система

ОСНОВНІ ЗМІСТОВНІ МОДУЛІ ДИСЦИПЛІНИ «ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА»

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1. Теоретичні основи облікової політики підприємства

Тема 2. Документальне оформлення облікової політики та порядок організації обліку

Тема 3. Організаційно-технічні аспекти формування облікової політики підприємства та облікового апарату

Змістовий модуль 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 4. Формування облікової політики стосовно активів

Тема 5. Формування облікової політики стосовно зобов'язань, доходів, витрат і фінансових результатів

Тема 6. Облікова політика як важливий інструмент фінансової звітності

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни «Облікова політика підприємства»

вивчення чинної нормативно-правової бази, що регулює питання облікової політики підприємства;

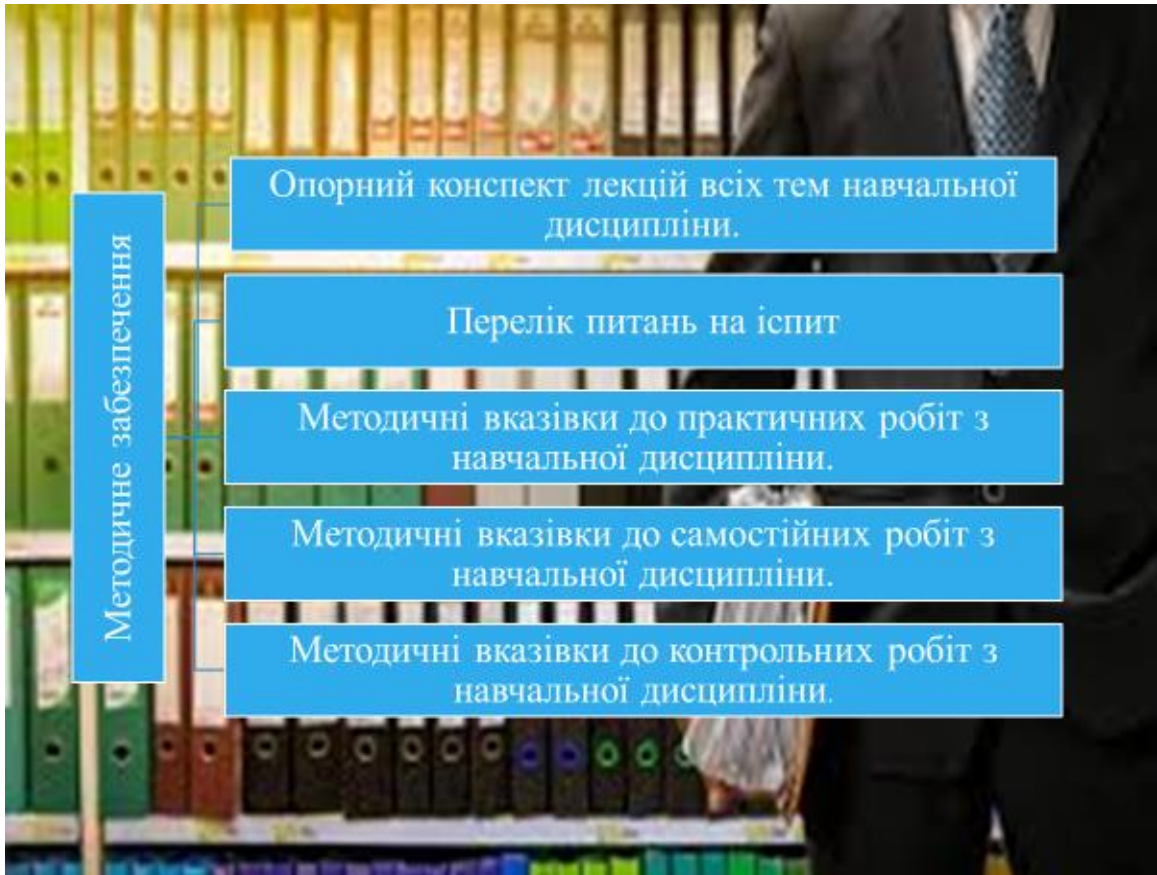
засвоєння елементів облікової політики,

формалізація облікової політики;

вивчення основних вимог до розкриття облікової політики;

розуміння необхідності дотримання обраної облікової політики;

розуміння наслідків впливу обраної облікової політики на фінансову звітність підприємства.

Оцінювання

Поточне тестування та самостійна робота						Іспит	Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль №2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів

При оцінюванні знань студентів з дисципліни «Облікова політика підприємства» використовуються наступні методи і форми контролю:

- поточний контроль
- тематичні контрольні роботи
- виконання практичних завдань
- виконання ситуаційних завдань
- тестування
- іспит

Форми поточного контролю включають (у тому числі):

- бали за творчий підхід в процесі наукового пошуку;
- бали за опрацювання літератури та електронних джерел за темою дослідження;
- бали за складання тестів;
- бали за роботу в команді;
- бали за комплексність реферату/доповіді;
- бали за зміст і форму презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

**Дякую за
увагу!**

Тестові завдання та практичні завдання для проведення поточного контролю знань здобувачів з дисципліни «Облікова політика підприємства» на тему «Теоретичні основи облікової політики підприємства»

Тестові завдання:

1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві регулюється:
  - а) Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
  - б) Податковим кодексом України
  - в) Законом України «Про господарські товариства»
  - г) немає правильної відповіді

2. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належить:
  - а) до компетенції його власника або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів
  - б) до компетенції податкових органів за місцем реєстрації підприємства
  - в) до компетенції Міністерства Фінансів України
  - г) немає правильної відповіді

3. Підприємство самостійно:
  - а) визначає облікову політику підприємства
  - б) обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених Законом про бухгалтерський облік і звітність
  - в) розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій
  - г) всі відповіді правильні

4. Керівник підприємства зобов'язаний:
  - а) забезпечити дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку
  - б) організувати контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій
  - в) створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів

г) немає правильної відповіді

5. Принцип обачливості передбачає, що:

а) оцінка активів і зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі

б) оцінка, що застосовується в бухгалтерському обліку, повинна запобігати заниженню оцінки зобов'язань і витрат та завищенню оцінки активів і доходів підприємства

в) вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства в його фінансовій звітності проводиться в єдиній грошовій одиниці

г) немає правильної відповіді

6. Документація –це:

а) відображення об'єктів бухгалтерського обліку в єдиному грошовому вимірнику з метою узагальнення їх у цілому по підприємству

б) засіб перевірки фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів шляхом перерахування, зважування, вимірювання

в) відображення господарських операцій на бланках документів або технічних носіях (магнітних стрічках, дисках)

г) немає правильної відповіді

7. Підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом описування:

а) принципів оцінки статей звітності

б) методів обліку відносно окремих статей звітності

в) всі відповіді правильні

г) немає правильної відповіді

8. Принципи обліку:

а) це принципи ведення бухгалтерського обліку

б) це принципи послідовної організації облікової політики

в) це принципи розробки робочого плану рахунків

г) це цілеспрямовані дії керівництва на забезпечення життєздатності циклу управління підприємством

9. Принципи організації бухгалтерського обліку:

а) це принципи побудови облікового процесу та організації роботи обліковців у ньому

б) принцип оцінки об'єктів

в) принцип калькулювання собівартості продукції

г) принципи обґрунтування та вибору вихідних положень облікової політики

10. Елементом облікової оцінки є:

- а) порядок оцінки запасів на дату придбання
- б) спосіб обліку товарів
- в) спосіб обліку транспортно-заготівельних витрат
- г) метод оцінки вибуття запасів

11. Коли неправильно складено запис або сума на рахунках більша, ніж вона мала місце, у господарській операції використовується:

- а) метод додаткових проводок
- б) коректурний метод
- в) метод "червоне сторно"
- г) немає правильної відповіді

Практичні завдання:

Практичне завдання 1.

Визначити нормативно-правове забезпечення окремих елементів облікової політики, узагальнивши результати дослідження в таблиці:

Елементи облікової політики	Нормативно-правове забезпечення	Кількість альтернативних способів ведення обліку

Практичне завдання 2.

Заповнити таблицю, вказавши мету використання облікової інформації на основі інформаційної бази:

Користувачі	Мета використання облікової інформації
Засновники	
Інвестори	
Банки	
Покупці	
Постачальники	
Податкові органи	
Трудові колективи	
Страхові компанії	

Інформаційна база:

1. Оцінка гарантій поставки після здійснення передоплати.
2. Оцінка забезпеченості зобов'язань підприємства.
3. Оцінка ризику неповернення позик.
4. Спроможність підприємства виплачувати дивіденди.
5. Прийняття рішення про участь в капіталі.
6. Оцінка своєчасності повернення позик.
7. Оцінка несвоєчасності оплати рахунків.
8. Рішення питання: володіти чи ні цінними паперами емітента.

9. Оцінка ефективності управління підприємством.
10. Оцінка можливості отримання передоплати.
11. Оцінка рівня страхових платежів.
12. Правильність розрахунку зобов'язань підприємства.
13. Оцінка прибутковості підприємства.
14. Оцінка своєчасності погашення зобов'язань підприємства.
15. Оцінка збереження робочих місць.
16. Оцінка ризику настання страхового випадку.
17. Оцінка повноти погашення зобов'язань.
18. Оцінка платоспроможності підприємства.
19. Визначення впливу діяльності підприємства на екологію, здоров'я.

Практичне завдання 3.

Необхідно визначити відповідні елементи облікової політики і заповнити таблицю

Об'єкти облікової політики	Елементи облікової політики
Форма обліку	
Основні засоби	
Нематеріальні активи	
Інші необоротні матеріальні активи	
Запаси	

Практичне завдання 4.

Заповнити таблицю, вказавши користувачів облікової інформації.

Облікова інформація (об'єкт обліку)	Мета використання	Користувачі
1. Капітал	Оцінка окупності потенційного капіталовкладення, оцінка фінансових можливостей	
2. Основні засоби	Оцінка виробничих потужностей, оцінка ступеню їх зносу, оцінка необхідності їх ремонту, модернізації	
3. Виробничі запаси	Оцінка потреби в запасах, аналіз затрат на заготівлю запасів	
4. Товари, готова продукція	Аналіз об'єму реалізації, аналіз витрат на збут	
5. Зобов'язання по оплаті праці	Оцінка ефективності використання трудових ресурсів, стимулювання, аналіз витрат на оплату праці, аналіз мотивації і праці	

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА"**

ВИКЛАДАЧ

ЛОСКОРИХ Габрієлла

Електронна

пошта

gobika.loskorih@gmail.com

Заступник завідувача кафедри обліку і аудиту Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (здобувач вищої освіти за PhD-програмою спеціальність 071 «Облік і оподаткування» в ДУ «Житомирська Політехніка»). Практичний досвід роботи на посаді головного бухгалтера – більше 10 років. Викладає наступні навчальні дисципліни: "Облікова політика підприємства", "Оподаткування підприємств", «Звітність підприємств», «Податкова система».

Наукові інтереси: проблеми обліково-аналітичного забезпечення підприємств сфери ІТ.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Дисципліна "Облікова політика підприємства" є вибірковою навчальною дисципліною й відноситься до циклу дисциплін вільного вибору студента спеціальності 071 «Облік і оподаткування», яка викладається у 8 семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Підсумковий контроль - іспит.

Мета та цілі навчальної дисципліни "Облікова політика підприємства" є набуття здобувачами теоретичних знань та набуття практичних навиків щодо формування облікової політики підприємства, її формалізації та розкриття у фінансовій звітності. Враховуючи те, що одне із основних завдань дисципліни полягає у тому, щоб навчити здобувачів вищої

освіти складати розпорядчий документ (наказ) про облікову політику, структура дисципліни «Облікова політика підприємства» передбачає вивчення її і методичного, і організаційного аспектів.

Формат курсу – проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого опанування тем.

Результати навчання:

За результатами курсу студенти зможуть:

- обґрунтовувати економічну доцільність та оптимальність обраного варіанту обліку і прогнозувати наслідки прийнятого рішення;
- оцінювати вплив обраної облікової політики на показники фінансової звітності підприємства та на його фінансовий стан;
- удосконалювати свій інтелектуальний і професійний рівень.

Обсяг навчальної дисципліни "Облікова політика підприємства":

- денна форма навчання: 30 годин аудиторних занять (у т.ч. 10 годин лекцій і 20 годин практичних занять) та 60 годин самостійної роботи;
- заочна форма навчання: 4 години аудиторних занять та 86 годин самостійної роботи.

Пререквізити навчальної дисципліни "Облікова політика підприємства" - «Бухгалтерський облік (загальна теорія)», «Фінансовий облік I», «Фінансовий облік II», «Управлінський облік», «Облік у бюджетних установах», «Податкова система», «Звітність підприємств».

Політика навчальної дисципліни "Облікова політика підприємства" - жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Інструктивно-навчальний матеріал до дисципліни "Облікова політика підприємства" розміщено на сайті Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II. URL:[<http://okt.kmf.uz.ua/szamvitel/oktat-szamvitel/>]

Інструктивно-навчальний матеріал до дисципліни включає:

1. Силабус навчальної дисципліни
2. Нормативна програма
3. Робоча програма
4. Матеріали до лекцій
5. Рекомендована література
6. Презентаційний матеріал до лекцій
7. Методичні вказівки до практичних занять
8. Методичні вказівки до самостійної роботи
9. Методичні вказівки до контрольних робіт
10. Перелік питань на іспит

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- поточний усний, письмовий, тестовий контроль: 60% семестрової оцінки;
- іспит: 40% семестрової оцінки.

Електронне портфоліо

Портфоліо Лоскоріх ...

Головна сторінка Профілі Публікації Досягнення Контакти

ПОРТФОЛІО

ЕЛЕКТРОННЕ ПОРТФОЛІО ЛОСКОРІХ ГАБРІЄЛЛИ ЛЮДВИКІВНИ

Лоскоріх Габрієлла Людвиківна - заступник завідувача кафедри обліку і аудиту Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Здобувач вищої освіти за PhD-програмою спеціальність 071 «Облік і оподаткування» в ДУ «Житомирська Політехніка».

Практичний досвід роботи на посаді головного бухгалтера – більше 10 років.

Викладає наступні навчальні дисципліни: "Облікова політика підприємства", "Оподаткування підприємств", "Звітність підприємств", "Податкова система", "Бухгалтерський облік (загальна теорія)".

Наукові інтереси: проблеми обліково-аналітичного забезпечення підприємств сфери ІТ.

ПРОФІЛІ У НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ

ORCID ID: 0000-0002-5402-7220

ПУБЛІКАЦІЇ

ПЕРЕЛІК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЛОСКОРИХ ГАБРІЄЛЛИ ЛЮДВИКІВНИ

ДОСЯГНЕННЯ

Основні досягнення та нагороди

Лоскоріх Габрієлли Людвиківни

1. Національний сертифікат «Бухгалтер року 2018» за виняткову працьовитість, відповідальність та раціональність у рішенні робочих задач.
2. Медаль «За видатні заслуги в професійній сфері» за відмінні результати в роботі, активну участь в діяльності підприємства та безперервне професійне зростання (Рішення Оргкомітету Національного бізнес-рейтингу в Україні за підсумками рейтингування підприємств від 03.12.2018 р.)

КОНТАКТИ

Контактні дані: gobika.loskorih@gmail.com